

Өрхүүдэд учрах инфляцийн дарамт

Г. Рагчаасүрэн,
Б. Цолмон

Эдийн Засгийн Судалгаа, Эрдэм Шинжилгээний Хүрээлэн (ЭЗСЭШХ)

Хураангуй

Энэхүү ажил нь Үндэсний Статистикийн Хорооны гүйцэтгэдэг “Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгаа”-нд хамрагдсан өрхүүдийн өгсөн тоон мэдээлэл дээр тулгуурлан тэдэнд учирч буй үнийн инфляцийн түвшинг судалсан. Стандарт аргачлалыг ашиглан, өрх бүрийн хувьд болон өрхийн тэнцүү 5 бүлгийн хувьд сарын, жилийн болон 2009-2012 оны хооронд өсөн нэмэгдсэн инфляцийг тооцсон. Сарын ХҮИ нь хүнсний ногоо, мах, сүү, тараг зэрэг барааны үнийн улирлын мөн чанараас шалтгаалж ихээхэн хэлбэлзэж байна. Хэрэглээний зардлын ихэнхийг хүнсэнд зарцуулдаг өрхүүд нь хүнсний бус хэрэглээ өндөртэй өрхүүдтэй харьцуулахад зуны сард бага, харин бусад саруудад өндөр үнийн инфляцитай тулгарч байна. Өрхүүдийн сарын болон жилийн инфляцийн түвшин ялгаатай байгаа хэдий ч, дөрвөн жилийн туршид бий болсон үнийн ерөнхий өсөлт нь өрхийн тэнцүү 5 бүлгийн хувьд бараг ижилхэн байна. Мөн өрхийн тэнцүү 5 бүлгийн бодит хэрэглээ өссөн боловч тоон мэдээллийн мөн чанар нь өсөлтийн хувийг нарийн тооцоолох бололцоог хангахгүй байна.

Түлхүүр үг:

Хэрэглээний үнийн индекс, хэрэглээ, бараа үйлчилгээний хэрэглээний жин

Улаанбаатар хот

2015



ӨРХҮҮДЭД УЧРАХ ИНФЛЯЦИЙН ДАРАМТ

*Эдийн засгийн судалгаа, эрдэм шинжилгээний хүрээлэн
Боловсруулсан: Судалгааны багийн ахлагч Г.Рагчаасүрэн
Судалгааны багийн гишүүн: Б.Цолмон
2015 оны 4-р сар*

Хураангуй

Энэхүү ажил нь Үндэсний статистикийн хорооны гүйцэтгэдэг “Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгаа”-нд хамрагдсан өрхүүдийн өгсөн тоон мэдээлэл дээр тулгуурлан тэдэнд учирч буй үнийн инфляцийн түвшинг судалсан. Стандарт аргачлалыг ашиглан, өрх бүрийн хувьд болон өрхийн тэнцүү 5 бүлгийн хувьд сарын, жилийн болон 2009-2012 оны хооронд өсөн нэмэгдсэн инфляцийг тооцсон. Сарын ХҮИ нь хүнсний ногоо, мах, сүү, тараг зэрэг барааны үнийн улирлын мөн чанараас шалтгаалж ихээхэн хэлбэлзэж байна. Хэрэглээний зардлын ихэнхийг хүнсэнд зарцуулдаг өрхүүд нь хүнсний бус хэрэглээ өндөртэй өрхүүдтэй харьцуулахад зуны сард бага, харин бусад саруудад өндөр үнийн инфляцитай тулгарч байна. Өрхүүдийн сарын болон жилийн инфляцийн түвшин ялгаатай байгаа хэдий ч, дөрвөн жилийн туршид бий болсон үнийн ерөнхий өсөлт нь өрхийн тэнцүү 5 бүлгийн хувьд бараг ижилхэн байна. Мөн өрхийн тэнцүү 5 бүлгийн бодит хэрэглээ өссөн боловч тоон мэдээллийн мөн чанар нь өсөлтийн хувийг нарийн тооцоолох бололцоог хангахгүй байна.

Түлхүүр үгс: Хэрэглээний үнийн индекс, хэрэглээ, бараа үйлчилгээний хэрэглээний жин

1. ОРШИЛ

Амьжиргааны түвшинг тодорхойлогч нэг гол хүчин зүйл болох инфляци нь Монголын хэвлэл мэдээллийн анхаарлын төвд байсаар ирсэн. Үндэсний статистикийн хороо (ҮСХ) сар бүр хэвлэлийн бага хурал зарлаж, жилийн эх болон өнгөрсөн жилийн мөн үеэс хойшхи хэрэглээний үнийн индексээр хэмжигдсэн инфляцийн түвшинг танилцуулдаг. Зарим хэвлэл мэдээллийн сувгууд ҮСХ-ны тооцсон ерөнхий инфляцийн оронд нэг буюу хэсэг барааны үнийн өсөлтийг чухалчилдаг. Тухайн бараа, үйлчилгээ нь зарим өрхийн хэрэглээний сагсанд их жин эзэлдэг байж болох учраас энэ ч бас буруу биш юм.

Монголд инфляци харьцангуй сайн судлагдсан боловч ихэнхдээ нэгдсэн үзүүлэлтийн хүрээнд хязгаарлагдсан байна. Нийт мөнгөний үзүүлэлтүүд гэх мэт төрөл бүрийн шокийн инфляцид үзүүлэх нөлөөллийг судалсан олон ажил бий (Ган-Очир, Борхүү 2004, Даваажаргал 2005, Хулан 2005, Ган-Очир 2008). Зарим судлаач нэрлэсэн цалин болон инфляцийн түвшний хоорондын хамаарлыг авч үздэг (Ган-Очир, 2006) бол зарим судлаач инфляцийн түвшний үзүүлэх улирлын нөлөөллийг тооцох өөр аргачлалыг санал болгосон (Батсүх, 2008). Бидний судалгаатай холбоотой нэгэн ажил бол Батмөнх, Энх-Амгалан (2013) юм. Тэд ҮСХ-ны инфляцийн тоо мэдээллийг ашиглан хүнсний үнийн улирлын нөлөөг судалж, суурь инфляцийн янз бүрийн хэмжигдэхүүнийг тооцон, валютын ханш инфляцийн түвшинд хэрхэн нөлөөлж буйг шалгасан байна.

Бидний судалгааны зорилго инфляцийн өрхөд үзүүлж буй нөлөөг өрхийн хэрэглээний бүтцээс нь хамааруулан судлахад оршино. Ингэхдээ бид өрхүүд хэрэглээний бүтцээсээ хамаараад өөр өөр үнийн инфляцитай тулгарна гэсэн таамаглал дэвшүүлсэн. Үүнийг урт, богино хугацааны хувьд авч үзсэн. Богино хугацаанд өрхүүдийн инфляци их зөрүүтэй байж болох боловч урт хугацаанд уг зөрүүг бууруулах эдийн засгийн механизм үйлчилж болох юм. Үүнийг харгалзан бид ҮСХ-ны Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгааны (ӨНЭЗС) тоон мэдээлэлд тулгуурлан уг судалгааг хийлээ. ӨНЭЗС 2009 оноос хойш жил бүр албан ёсоор хийгдэж байна. Энэ судалгааг эхлэх үед 2012 оны төгсгөл хүртэлх түүвэр судалгааны тоо мэдээлэл бэлэн байсан. ӨНЭЗС сар бүр хотын бүсийн 500 гаруй өрхийн түүврийг хамардаг. Түүвэрлэгдсэн өрхүүд нь дараагийн саруудад давхарддаггүй учраас бидний судалгаанд ойролцоогоор 25000 гаруй өрхийн тоо мэдээлэл багтсан. Өрх бүрийн хувьд 123 хүнсний нэр төрлийн бараа болон хүнсний бус 10 бүлгийн хэрэглээний зардлын мэдээлэл боловсруулсан. Өрх бүрийн хэрэглээний бүтцийг тухайн бараа болон барааны бүлгийн өрхийн нийт хэрэглээнд эзлэх хувийн жингээр төлөөлүүлэв. Судалгаанаас харахад хэрэглээний түвшин буурах тусам хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин өсдөг ажээ. Судалгаанд хамрагдсан өрх бүр худалдан авсан хүнсний барааны нэр төрлүүдийн

тоо болон үнийг тайлагнадаг. Тайлагнасан үнийн мэдээллийг ашиглан бид хүнсний бараануудын дундаж үнийн хугацаан цувааг үүсгэсэн. Харин хүнсний бус барааны хувьд өрхүүд эдгээрийн үнийг биш зөвхөн нийт зардлын дүнг мэдээлдэг учир бид ҮСХ-ны гаргадаг хүнсний бус 10 бүлгийн сар бүрийн ХҮИ-ийг ашигласан. Бидний судалгаагаар хүнсний бүлгийг хүнсний бус бүлэгтэй харьцуулахад үнийн хэлбэлзэл илүү өндөр, илүү улирлын нөлөөлөлтэй байгаа нь харагдаж байна. Ялангуяа мах болон сүүн бүтээгдэхүүний үнэ зуны сард буух хандлагатай байдаг. Хэрэглээний жин болон үнийн хугацаан цувааг ашиглан бид өрх бүрийн хувьд ялгаатай цаг хугацааны хүрээнд (сарын болон жилийн) инфляцийг (ерөнхий, хүнсний, хүнсний бус) тооцон гаргасан. Судалгааны үр дүнгээс харахад, өрхүүд барааны хэрэглээнээс, ялангуяа хүнсний барааны хэрэглээний жингээс хамааран ялгаатай инфляцитай тулгардаг ажээ. Хүнсний ХҮИ нь ерөнхий ХҮИ-ээс бага байх үед хүнсний хэрэглээний жин өндөртэй өрхүүд харьцангуй бага дарамтад байдаг, харин хүнсний ХҮИ өндөр байх үед харьцангуй их дарамтад ордог байна. Өрхүүдийн дунд сарын болон жилийн инфляцийн түвшин ялгаатай байгаа хэдий ч, төлөөлөл болсон өрхүүдийн 2009 оны 1-р сараас 2012 оны 12-р сарын хоорондох өсөн нэмэгдсэн инфляцийн түвшин ижил байна.

Бидний судалгааны өөр нэг хэсэг бол өрхүүдийг тэнцүү 5 бүлэгт (квантилд) хуваан, бодит хэрэглээг судлах ажил юм. Бид өрхүүдийг квантилд сар бүрээр нь хувааж хүнсний болон хүнсний бус барааны дундаж хэрэглээг тооцсон. Бид үүнийг өрхүүдийг төлөөлөх квантил бүрийн хэрэглээ гэж үзсэн. Цаашлаад квантил бүрийн нэрлэсэн хэрэглээг тухайн үеийн үнэд нь хуваан бүх 133 барааны бодит тоо хэмжээг гаргасан. Тоо хэмжээг тогтмол үнээр (2009 оны 1-р сарыг суурь он болгон) илэрхийлж бодит зардлыг тодорхойлсон. Үр дүнгээс харахад, бүх квантилийн хувьд бодит хэрэглээ өсчээ. Ялангуяа квантил 5-ын бодит хэрэглээ маш хурдтай өсч байсан буюу экспоненциал функцээрх тохируулгаар сарын өсөлт нь 0.4 байсан. Квантил 1-н бодит хэрэглээний өсөлт (сард 0.26%) нь бусад бүлэг буюу квантил 2 (сард 0.17%), квантил 3 (сард 0.18%), квантил 4-тэй (сард 0.19%) харьцуулахад илүү өсөлттэй байна. Үүнээс үүдээд баян өрх болон бусад өрхийн хоорондох хэрэглээний зөрүү цаашдаа өснө, ядуу өрх тэдгээрийн бодит хэрэглээнээс хамааран квантил 2-той адил болно гэж хэлж болох юм. Богино хугацаанд улирлын нөлөөллөөс шалтгаалан инфляцийн түвшин өөр өөр байж болох боловч, урт хугацаанд инфляцийн түвшнүүд ижил болох хандлагатай юм. Гэсэн хэдий ч регрессийн тэгшитгэл бүрийн R^2 маш бага байгаа учраас, бодит хэрэглээний өсөлтийн хувиудыг нарийн тодорхойлох боломж муу байна.

Энэхүү судалгааны ажил дараах хэсгүүдээс бүрдэнэ. Бүлэг 2-т тоон мэдээлэл болон нэгдсэн статистик, Бүлэг 3-т тооцоололд ашигласан аргачлалыг товч дурьдсан. Бүлэг 4-т бараа, үйлчилгээний олон төрлийн хэрэглээний жинг,

жишээлбэл, жилийн болон сарын, нийт болон тодорхой өрхүүдийн жинг авч үзсэн бол Бүлэг 5-д бараа, үйлчилгээний үнэ, Бүлэг 6-д хэрэглээ болон инфляцийн түвшний хоорондын хамаарал, Бүлэг 7-д бодит хэрэглээний шинжилгээнд үндэслэсэн үр дүнг тус тус танилцуулж, Бүлэг 8-д судалгааг дүгнэсэн.

2. ТООН МЭДЭЭЛЭЛ

Бид өрхүүдэд үзүүлэх инфляцийн нөлөөг тооцохын тулд 2009-2012 онд цугларсан ӨНЭЗС-ны тоон мэдээллийг ашигласан.¹ Уг ӨНЭЗС нь тухайн жилдээ хот болон хөдөөгийн 12000 гаруй өрхийг хамруулдаг. Энэхүү судалгаанд бид зөвхөн хотын (Улаанбаатар хот болон аймгийн төв) 6200 гаруй (жилд) өрхийг сонгон авсан. Нийт хүн амын 67.2 хувь нь хотод амьдарч байгаагаас гадна хэт их хугацаа шаардахаар байсан тул хөдөөгийн өрхийн судалгааг хожим хийхээр үлдээлээ.

ӨНЭЗС нь 2009 оноос хойш албан ёсоор явагдаж байгаа тул бид 2009-2012 оны дөрвөн жилийн тоон мэдээллийг ашигласан. Уг судалгаанд өрхүүд нийт 500 орчим нэр төрлийн бараа, үйлчилгээ, тэр дундаа хүнсний 122 нэр төрлийн барааны хэрэглээгээ мэдээлдэг.² Өрхүүд хүнсний барааны хувьд үнэ болон тоо хэмжээг мэдээлдэг бол хүнсний бус барааны хувьд зөвхөн тухайн бараанд зарцуулсан нийт зардлыг мэдээлдэг. Доорх хүснэгтэд бид ӨНЭЗС-аас авсан өрхүүдийн тоо, өрхийн сарын дундаж хэрэглээний зардал зэрэг ерөнхий мэдээллийг харуулав. Үүнээс үзэхэд, өрхийн сарын дундаж нэрлэсэн хэрэглээ энэ дөрвөн жилд тасралтгүй өсчээ. Мөн хэрэглээний зардлын стандарт хазайлтууд дунджаасаа өндөр байна. Өөрөөр хэлбэл, тархалт нь “баруун тийшээ сунасан сүүлтэй” бөгөөд энэ нь тухайн жилүүдэд зарим өрх маш их хэрэглээтэй байснаас шалтгаалж байна.

¹ ӨНЭЗС нь хүн амын амьжиргааны түвшин, ядуурлын байдлыг тодорхойлох, өрхийн орлого, зарлагыг тооцох, ХҮИ-д ашигладаг сэгс болон жинг шинэчлэх зорилготой улсын хэмжээний судалгаа юм.

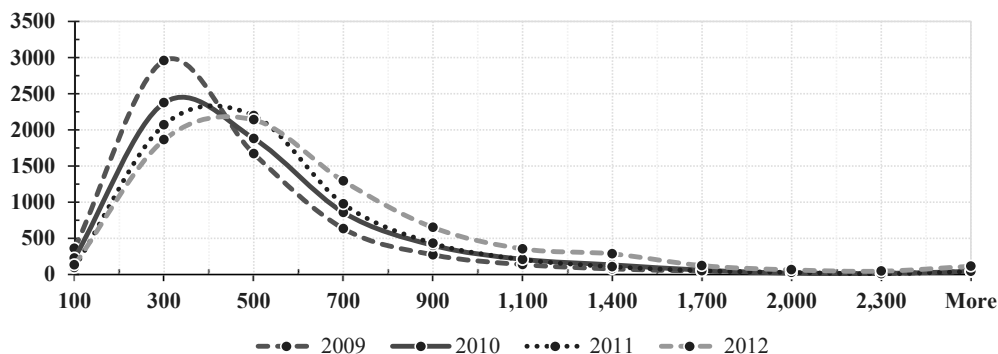
² 2009-2011 оны асуулгад нийт 495 бараа, үйлчилгээ (үүнээс 122 нь хүнсний нэр төрөл) хамрагдсан бол 2012 онд 506 (үүнээс 123 нь хүнсний нэр төрөл) болж өссөн.

Хүснэгт 1. Ерөнхий тоо мэдээлэл, ӨНЭЗС

Он	Өрхийн тоо	Хэрэглээний зардал (сарын, нэрлэсэн, төгрөг)			
		Дундаж	Хамгийн их	Хамгийн бага	Стандарт хазайлт
2009	6223	397,250	32,884,038	2,500	798,315
2010	6211	453,434	30,188,541	4,800	687,457
2011	6205	477,705	30,175,222	16,700	672,227
2012	7051	610,147	60,720,097	1,300	1,259,590
Бүгд	25690				

Хүснэгт 1-т байгаа мэдээллийг дэлгэрүүлэн, доорх графикт 2009-2012 оны өрхийн сарын хэрэглээний нэрлэсэн зардлыг харуулав.

График 1. Өрхүүдийн хэрэглээний зардлын хистограм (өрхийн тоо, нэрлэсэн хэрэглээ, мян.төг)



Графикаас харахад тархалт жилээс жилд баруун тийшээ шилжжээ. Жишээ нь дийлэнх өрхийн (2000 гаруй) нэрлэсэн хэрэглээ 2009 онд 100-300 мянган төгрөг байсан бол 2012 онд 300-500 мянган төгрөг болж өсчээ. Өрхүүдийн сарын хэрэглээний зардлыг 2009-2011 оны судалгааны асуулгад тусгагдсан 495, 2012 оны судалгааны 506 төрлийн бараа, үйлчилгээний зардлуудаас тооцсон. Дээрх онуудад харгалзан 122 ба 123 төрлийн хүнсний бараа хамрагдсан бөгөөд үлдсэн нь хүнсний бус бараа байсан.³

Тухайн жилийн нийт өрхийн хэрэглээн дэх хүнсний ба хүнсний бус барааны бүтцийг хүснэгт 2-т харуулав. Үүнээс харахад, дөрвөн жилийн хугацаанд хүнсний бүлгийн нийт хэрэглээнд эзэлж буй жин харьцангуй тогтвортой, 37 хувийн орчимд байжээ.⁴

³ ҮСХ нь хотын бүсийн ХҮИ-ийг тооцохдоо хэрэглээний сагсанд багтах 329 нэр төрлийн бараа, үйлчилгээг 2012 оноос хойш тооцдог болсон. 2012 оноос өмнө өргөн хэрэглээний 287 бараа, үйлчилгээг хамруулдаг байсан. Манай судалгаа тухайн сар дахь өрхүүдийн хэрэглэсэн бүх бараа, үйлчилгээнд (асуулгад багтсан) тулгуурлаж байгаа тул ҮСХ-ны ХҮИ-ийг тооцдог хэрэглээний сагсаас илүү олон бараа, үйлчилгээг хамруулж байгаа. Иймд бидний тооцсон болон ҮСХ-ны гаргадаг ХҮИ хоорондоо ялгаатай байж болно.

⁴ ҮСХ-ны тооцоноор хотын бүсийн өрхүүдийн хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин дээрх дөрвөн жилд 27.7-33.3 хувь байсан.

Хүснэгт 2. Дундаж өрхийн хэрэглээний бүтэц⁵

	2009	2010	2011	2012
Нийт хэрэглээний зардал (%)	100.0	100.0	100.0	100.0
Хүнс	36.4	35.8	40.8	37.2
Худалдаж авсан	35.8	35.2	38.0	34.2
Бусдаас үнэгүй авсан	0.4	0.4	2.5	2.9
Өөрийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн	0.3	0.2	0.3	0.1
Хүнсний бус	63.6	64.2	59.2	62.8
Худалдаж авсан	61.2	61.7	57.0	59.3
Бусдаас үнэгүй авсан	2.4	2.5	2.2	3.4

Мөн өрхүүдийн худалдан авсан хүнсний болон хүнсний бус бараа, үйлчилгээний зардал бараг бүх жинг эзэлж байна. Хүнсний бус зардал дахь бусдаас үнэгүй авсан бэлэг, тэтгэмж зэргийн жин нь дээрх хугацаанд харьцангуй тогтвортой байжээ. Дараах шинжилгээнүүдэд бид зөвхөн худалдан авсан зардлыг авч үзэх болно.

3. АРГА ЗҮЙ

Бид өрхийн ХҮИ-ийг тооцохдоо х ҮСХ-ны “Хэрэглээний үнийн индекс тооцох аргачлал”-ыг дагана. Тухайлбал:

1. Өрхүүдийн хэрэглэсэн бараа, үйлчилгээг хүнсний 122 нэр төрөл болон хүнсний бус 10 бүлэгт хуваарилна. Өөрөөр хэлбэл, нийт 132 нэр төрлийн бараа, үйлчилгээг авч үзнэ. Учир нь өрхүүд өөрсдийн хэрэглэсэн хүнсний бус бараа, үйлчилгээг мэдээлэхдээ тэдгээрийн үнэ ба тоо хэмжээг биш, зөвхөн нийт зардлын дүнг мэдээлдэг. ҮСХ-ны хүнсний бус 10 бүлгийн ХҮИ-ээс өөр эх сурвалж байдаггүй тул бид хүнсний бус нэр төрлийг ҮСХ-той ижил 10 бүлэгт авч үзсэн.
2. Хэрэглээний жин (W_{ij})-г тооцно. Энд $i = 1, \dots, 132$ бараа, үйлчилгээний төрлүүд ба $j = 1, \dots, N$ өрхийн дугаарыг илэрхийлнэ.
3. 132 нэр төрлийн бараа, үйлчилгээ тус бүрийн үнийн индекс (P_i)-ийг тооцно. Үүнд ӨНЭЗС-д мэдээлсэн хүнсний барааны үнэ болон ҮСХ-ны хүнсний бус барааны бүлгийн ХҮИ-ийг ашиглана.

Тухайн j -р өрхийн ерөнхий индекс CP_j -г дараах томъёогоор тооцно:

$$CPI_j = \sum_{i=1}^{132} W_{ij} P_i \quad j = 1, \dots, N \quad (1)$$

⁵ Дундаж өрхийн ам бүлийн тоо 2009-2010 онд 3.8, 2011-2012 онд 3.7 байсан.

Үүнд j -р өрх бүрийн хувьд $\sum_{i=1}^{132} W_{ij} = 1$ байна.

Тэгшитгэл (1)-ийг хүнсний болон хүнсний бус бүлгээр задалбал:

$$CPI_j = \sum_{k=1}^{122} W_{kj} P_k + \sum_{i=1}^{10} W_{ij} P_i, \quad j=1, \dots, N \quad (2)$$

Үүнд W_{kj} нь k -р нэр төрлийн хүнсний хэрэглээний жин, P_k нь өрхүүдийн мэдээлсэн үнийн дундаж дээр суурилсан k -р хүнсний нэр төрлийн үнийн индекс, W_{ij} нь i -р төрлийн хүнсний бус бүлгийн хэрэглээний жин, P_i нь i -р бүлгийн ҮСХ-ны зарласан үнийн индекс. Энд мөн $\sum_{k=1}^{122} W_{kj} + \sum_{i=1}^{10} W_{ij} = 1$ гэсэн нөхцөл

байнга хангагдана. Энэ томъёог өөрөөр харвал, ҮСХ-ны ХҮИ-ийн хүнсний 2 дэд бүлгийн тоон мэдээллийг 122 бараа болгон задалж харин хүнсний бус 10 бүлгийн мэдээллийг хэвээр хадгалсан.

Бүх өрхийн ерөнхий ХҮИ-ийг тооцохоос гадна бид өрх бүрийн хүнсний ХҮИ болон ерөнхий ХҮИ хоёрын хоорондын хамаарлыг авч үзнэ. Нэгдүгээрт, бид өрх бүрийн хэрэглээний зардал (TC_j)-ыг хүнсний (C_j^{food}) болон хүнсний бус ($C_j^{non-food}$) зардалд дараах байдлаар задална:

$$C_j^{food} + C_j^{non-food} \quad j = 1, \dots, N \quad (3)$$

Тэгшитгэл (3)-ын хоёр талыг TC_j -д хувааж мөн бүлэг бүрийн үнийн хувийн өөрчлөлтийг авч үзвэл бид дараах илэрхийллийг гаргана:

$$\pi_j = s_j^{food} \pi_j^{food} + s_j^{non-food} \pi_j^{non-food} \quad (4)$$

Үүнд π_j^{food} нь j -р өрхийн хүнсний бүлгийн үнийн инфляцийн түвшин, $\pi_j^{non-food}$ нь хүнсний бус бүлгийн үнийн инфляцийн түвшин, π_j нь ерөнхий инфляцийн түвшин, харин $s_j^{food} = \frac{C_j^{food}}{TC_j}$ нь хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин,

$s_j^{non-food} = \frac{C_j^{non-food}}{TC_j} = 1 - s_j^{food}$ нь хүнсний бус бүлгийн хэрэглээний жин байна.

Тэгшитгэл (4)-өөс бид ерөнхий инфляцийн түвшин ба хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин хоёрын хоорондын хамаарлыг харуулсан доорх тэгшитгэлийг гаргаж авч болно:

$$\frac{\partial \pi_j}{\partial S_j^{food}} = \left(\pi_j^{food} - \pi_j^{non-food} \right) \begin{matrix} > \\ < \end{matrix} 0 \quad (5)$$

Тэгшитгэл (5)-ын дагуу π_j ба S_j^{food} хоёрын хоорондын хамаарал эерэг эсвэл сөрөг байх нь π_j^{food} нь $\pi_j^{non-food}$ -ээс их эсвэл бага байхаас хамаарна.

Иймд $\frac{\partial \pi_j}{\partial S_j^{food}} > 0$ байна гэж үзье. Энэ нь хэрвээ өрхүүд хүнсний бус барааны инфляциас илүү хүнсний инфляцид өртдөг бол хэрэглээний зардалд хүнсний эзлэх хувь өсөхийн хэрээр тэдний ерөнхий ХҮИ-ийн инфляци өндөр болохыг харуулна.

4. БАРАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ЖИН

Өмнө дурдсанчлан бид ҮСХ-ны ХҮИ-ийн инфляцийг тооцохдоо ашигладаг өргөн хэрэглээний 329 нэр төрлийн бараанаас илүү олон, ӨНЭЗС-ны асуулгад багтсан бүх бараа, үйлчилгээг авч үзсэн. ӨНЭЗС-ны 2009-2011 оны асуулгад 122 төрлийн хүнсний бараа болон 373 төрлийн хүнсний бус бараа багтсан бол 2012 онд 123 төрлийн хүнс, 383 төрлийн хүнсний бус бараа багтсан.

ҮСХ нь 2010 оны ӨНЭЗС-ны 329 бараа, үйлчилгээний жингүүд ба нэгдсэн хэрэглээний жинг суурь жин болгон ашигладаг. Харин бид судалгаанаасаа сарын, жилийн, өрх бүрийн хувьд хэрэглээний жингүүдийг тооцно.

Дараах хүснэгтэд бид ӨНЭЗС дахь нийт худалдан авсан бараа, үйлчилгээнээс бүрдүүлсэн 12 гол барааны бүлгийн нийт хэрэглээнд эзлэх жинг харуулав.

Хүснэгт 3. Худалдан авсан хэрэглээний зардлын бүтэц

	2009	2010	2011	2012
Худалдан авсан хэрэглээ (%)	100	100	100	100
1 Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	35.6	35.2	38.9	35.2
2 Согтууруулах ундаа, тамхи	1.3	1.2	1.2	1.4
3 Хувцас, бөс бараа, гутал	6.7	7.9	7.4	8.2
4 Орон сууц, ус, цахилгаан түлш	9.0	8.6	9.1	9.2
5 Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	2.5	2.6	2.5	3.1
6 Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	2.8	3.0	2.9	3.3
7 Тээвэр	8.5	8.3	7.9	13.2
8 Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	8.5	8.5	7.7	8.7
9 Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	1.9	1.8	1.7	2.0
10 Боловсролын үйлчилгээ	2.3	1.8	1.7	1.3
11 Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байр	2.9	3.1	2.7	0.1
12 Бусад бараа үйлчилгээ	18.1	18.2	16.4	14.2

“Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа”-ны бүлэг нь нийт хэрэглээнд хамгийн их жин буюу 35%-ийг эзэлж байна. 2012 онд “Тээвэр” бүлгийн хэрэглээний жин огцом өсч 13%-д хүрсэн. Учир нь 2012 оны өрхүүдийн худалдан авсан тээврийн хэрэгслийн тоо хэмжээ өсч, үүнтэй холбоотойгоор шатахууны хэрэглээ огцом өсчээ. Мөн тус онд “Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байр”-ны хэрэглээний жин 0.1% болж буурсан байгаа нь ресторан, нийтийн хоолны газар, сургууль, ажлын газрын цайны газарт зарцуулж буй зардал зарим шалтгаанаас болж огцом буурсантай холбоотой байна. Түүнчлэн “Бусад бараа үйлчилгээ” бүлгийн жин 2009, 2010 онд 18% байсан бол 2012 онд 14% болж буурсан. Бусад бүлгийн хувьд хэрэглээний жин нь уг дөрвөн жилд харьцангуй тогтвортой байжээ.

Хамгийн их жин эзэлж буй “Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа”-г дэд бүлгүүдээр задлан харахад: (Хүснэгт 4-т)

- “Мах, махан бүтээгдэхүүн”-ий жин 2009-2012 онд 28%-иас 40% болж өссөн.
- “Талх, гурил, будаа”-ны жин 29%-иас 21% болж буурсан.
- Бусад дэд бүлгүүдийн жин маш бага өөрчлөлттэй буюу тогтвортой байна.

Хүснэгт 4. Хүнсний бүлгийн бүтэц (дэд бүлгүүдээр)

	2009	2010	2011	2012
	100	100	100	100
Худалдан авсан хэрэглээ (%)				
1. Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	96.5	96.8	97.1	96.3
1.1 Талх, гурил, будаа	28.9	26.7	25.0	21.4
1.2 Мах, махан бүтээгдэхүүн	28.0	31.2	31.7	39.6
1.3 Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн	11.6	11.5	12.0	11.2
1.4 Төрөл бүрийн өөх тос	5.5	4.7	4.0	3.4
1.5 Жимс, жимсгэнэ	2.3	2.5	3.1	2.9
1.6 Хүнсний ногоо	9.2	9.2	9.0	7.3
1.7 Сахар, жимсний чанамал, чихэр, шоколад	5.2	4.9	5.7	4.7
1.8 Хүнсний бусад бүтээгдэхүүн	1.6	1.5	1.5	1.0
1.9 Согтууруулах бус ундаа	4.2	4.5	5.0	4.8
2. Согтууруулах ундаа, тамхи	3.5	3.2	2.9	3.7
2.1 Согтууруулах ундаа	1.8	1.8	1.6	1.5
2.2 Тамхи	1.7	1.4	1.3	2.2

Мөн бид 2012 оны нийт өрхийг хэрэглээгээр нь тэнцүү 5 бүлэгт (квантилд) хувааж квантил тус бүрийн өрхүүдийн хэрэглээг бараа, үйлчилгээний 12 гол бүлгээр авч үзсэн (Хүснэгт 5-аас харна уу).⁶ Хамгийн бага хэрэглээтэй квантил 1-ийн өрхүүдийн “Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа” бүлгийн жин 60%-тай байгаа бол хамгийн өндөр хэрэглээтэй квантил 5-ын өрхүүдийнх 23% байна. “Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа”-наас бусад бараа буюу “Орон сууц, ус, цахилгаан түлш”, “Согтууруулах ундаа, тамхи”, “Холбооны хэрэгсэл,

⁶ Бусад жилийн үр дүнг Хавсралт 1-ээс харна уу.

шуудангийн үйлчилгээ”-ний хэрэглээний жин хэрэглээний квантилууд өсөхийн хэрээр өсч байна.

Ерөнхийдөө хэрэглээний түвшин ба хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин хоорондоо сөрөг хамааралтай гэж хэлж болохоор байна. Энэхүү дүгнэлт нь Нуманс ба Shapiro (1976), De Hoyos ба Lessem (2008) нарын судалгааны үр дүнтэй нийцэж байна. Нуманс ба Shapiro нарын 1976 оны судалгаанд ядуу өрхүүд орлогынхоо 50%-ийг хүнсний хэрэглээнд зарцуулдаг бол баян өрхүүд орлогынхоо 3/10-ийг хүнсэнд зарцуулж байгааг харуулсан байдаг. Өөр орны өрхүүдэд суурилсан De Hoyos ба Lessem нарын 2008 оны судалгаа нь өрхийн орлого болон хүнсний хэрэглээний жин хоёрын хооронд сөрөг хамаарал байгааг илрүүлжээ.

Хүснэгт 5. Хэрэглээний бүтэц (өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлэг, 2012)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5
1 Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	60.2	56.1	50.7	43.5	23.2
2 Согтууруулах ундаа, тамхи	2.0	2.1	1.9	1.8	1.0
3 Хувцас, бөс бараа, гутал	3.1	4.8	6.4	8.2	11.7
4 Орон сууц, ус, цахилгаан түлш	12.3	12.4	11.8	10.7	7.8
5 Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	2.6	2.2	2.1	2.3	4.5
6 Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	1.9	2.2	2.6	3.2	4.5
7 Тээвэр	1.6	2.6	4.5	8.1	15.3
8 Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	9.6	10.6	11.2	10.3	7.9
9 Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	0.7	1.0	1.2	1.5	3.3
10 Боловсролын үйлчилгээ	0.0	0.0	0.0	0.2	2.9
11 Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байр	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2
12 Бусад бараа үйлчилгээ	5.8	6.1	7.5	10.1	17.7

5. БАРАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ҮНИЙН ИНДЕКС

Энэ бүлэг нь 2 хэсгээс бүрдэнэ. Эхний хэсэгт ӨНЭЗС дахь хүнсний нэр төрлийн барааны үнийг цуглуулан дунджийг олох, стандарт хазайлтыг тооцох, дутуу мэдээллийг бөглөх зэрэг зүйлс багтана. Хоёрдугаар хэсэгт ҮСХ-ны тооцдог хүнсний бус бүлгийн ХҮИ-ийн талаар хэлэлцэнэ.

5.1. Хүнсний барааны ХҮИ

ӨНЭЗС-д хамрагдсан өрхүүд судалгааны асуулгын хүрээнд хүнсний нэр төрлийн барааны үнийг мэдээлдэг. Бид судалгаанаас эдгээр үнийг цуглуулан хүнсний нэр төрлийн барааны сар бүрийн дундаж үнийг тооцсон.⁷ Өрхүүд зарим төрлийн хүнсний бүтээгдэхүүн хэрэглээгүй саруудад тухайн бүтээгдэхүүний үнийг мэдээлээгүй тохиолдлууд байсан. Хүснэгт 6-д эдгээр бүтээгдэхүүний нэр төрөл, эдгээрийн нийт хэрэглээнд эзлэх хувийг харууллаа.

⁷ Өмнө нь дурьдсанчлан ӨНЭЗС-д өрхүүд хүнсний бус нэр төрлүүдэд зарцуулсан зардлыг мэдээлдэг.

Хүснэгт 6. Үнийн мэдээлэлгүй барааны хэрэглээний жин

Хүсний нэр төрөл	2009	2010	2011	2012
1 Пицца-хэрчим	0.04	0.10	0.17	0.22
2 Ангийн мах-кг	0.01	0.32	0.18	0.01
3 Хатаасан, утсан загас-кг	0.01	0.01	0.01	0.01
4 Бусад загас ба далайн бүтээгдэхүүн-кг	0.01	0.01	0.02	0.01
5 Хуурай өндөг-кг	0.00	0.00	0.00	0.00
6 Оливьн тос-литр	0.03	0.02	0.04	0.03
7 Бусад өөх, тос-кг	0.01	0.01	0.01	0.01
8 Самар-кг	0.01	0.16	0.08	0.04
9 Сахар орлуулагч-гр	0.00	0.00	0.01	0.00

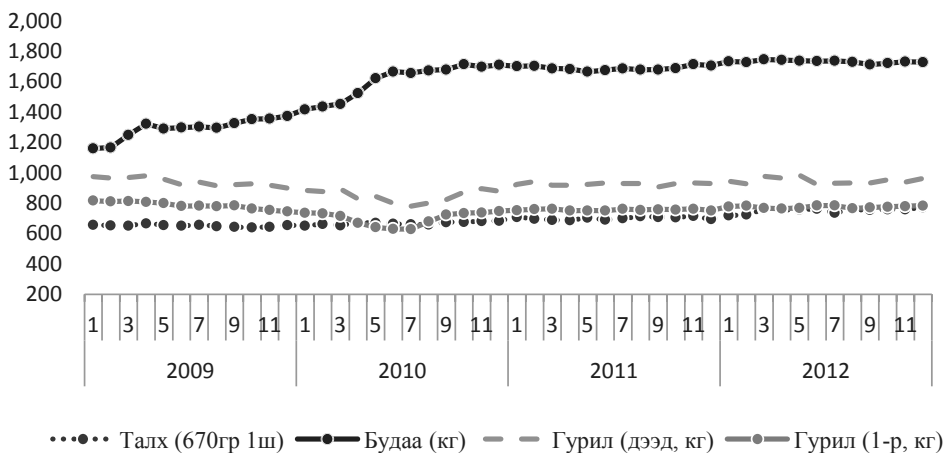
Эдгээр бүтээгдэхүүний үнийг дараах аргуудаар тооцсон:

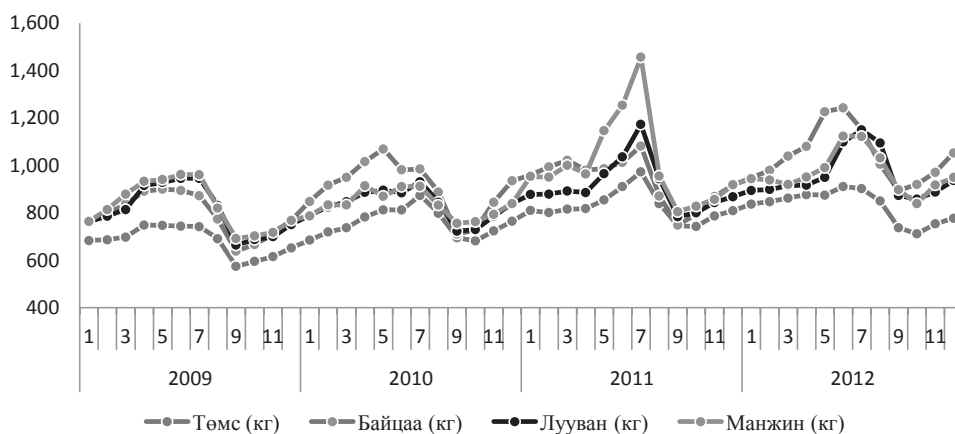
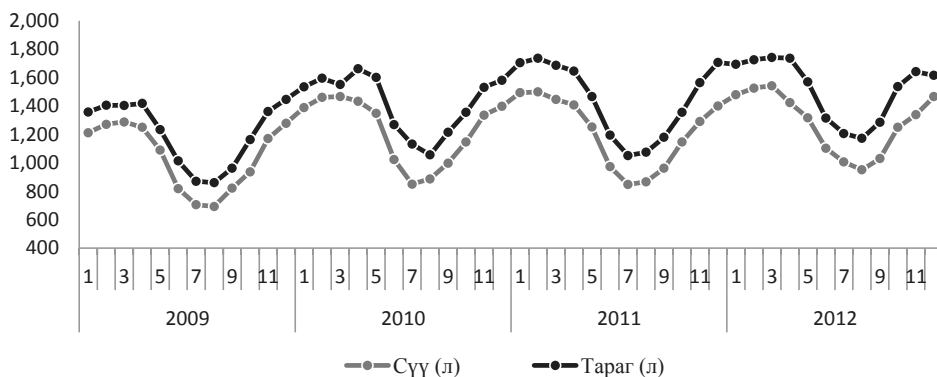
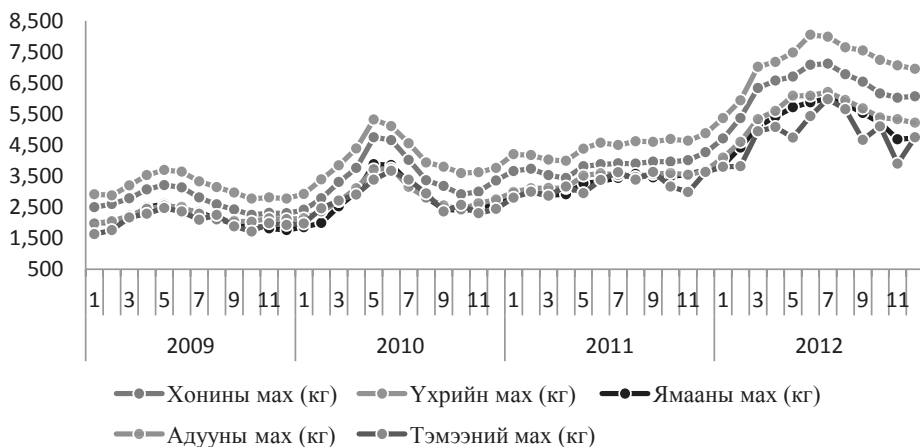
1. Хэрвээ эдгээр бараа ҮСХ-ны хэрэглээний сагсны бүрэлдэхүүнд багтдаг бол ҮСХ-ны гаргадаг сарын үнийн индексийг ашиглах
2. Хэрэв ҮСХ-ны хэрэглээний сагсны бүрэлдэхүүнд багтдаггүй бол тухайн үнийн мэдээлэлгүй сар нь өмнөх сарын үнээс өөрчлөлт багатай байх гэж таамаглан өмнөх сарын үнийг тухайн сард авч үзэх
3. Жилийн дүн шинжилгээнд эдгээр барааны үнийг ҮСХ-ны ерөнхий ХҮИ-ээр орлуулсан.

Эдгээр бараа дундаж өрхийн хэрэглээнд маш бага хувь эзэлдэг гэдгийг энд тэмдэглэх нь зүйтэй. Иймд дээрх засварууд бидний судалгааны үр дүнд том өөрчлөлт оруулахгүй юм.

Дараах графикт зарим хүсний нэр төрлийн барааны 2009-2012 оны дундаж үнийн динамикийг харуулав.

График 3. Сонгогдсон хүсний нэр төрлүүдийн үнийн динамик (төгрөг)

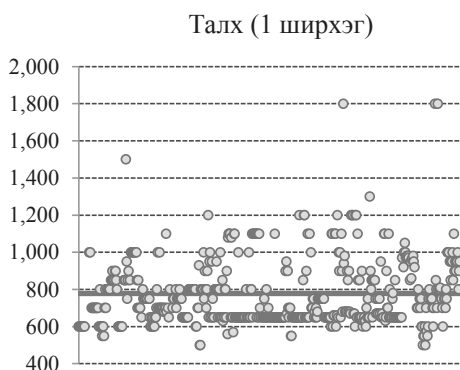




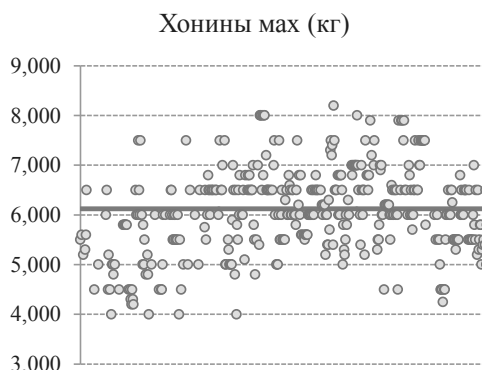
Дээрх графикуудаас хүнсний ногоо, сүү, маханд улирлын нөлөөлөл байгаа нь илт харагдаж байна.

ҮСХ сар бүрийн өөрчлөлтөөрх ХҮИ-ийг тооцох үнийн мэдээлэл цуглуулахдаа тодорхой журмыг баримталдаг. Жишээлбэл, зарим барааны үнийг тогтсон хугацаанд тодорхой цөөн тооны худалдааны төвүүдээс цуглуулдаг. Гэтэл өрхүүдийн мэдээлсэн, бидний ашиглаж буй тухайн барааны үнэ өөр байж болно. Учир нь хэрэглэгч тухайн бараа, үйлчилгээг тухайн сарын өөр хугацаанд, ондоо газруудаас худалдан авсан байж болно. Мөн чанарын болон брэндийн ялгаа байж болно. Үүнээс шалтгаалан бид судалгаандаа дундаж үнийг ашиглах болно. Бид хүнсний барааны нэр төрөл бүрийн хувьд үнийн стандарт хазайлтыг тооцсон бөгөөд дундаж үнийг цаашид ашиглах боломжтой үр дүн гарсан. Доорх графикуудад зарим жишээг харуулав.

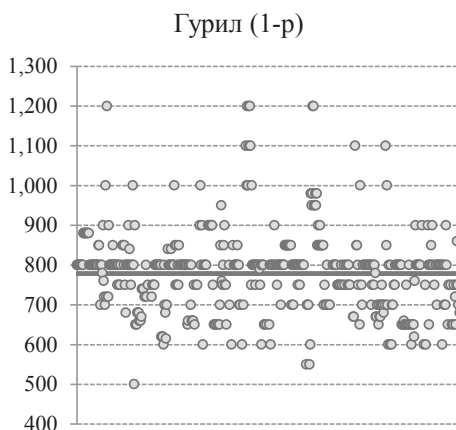
График 4. Барааны мэдээлсэн үнэ (2012 оны 12-р сар, дундаж ба стандарт хазайлт, төгрөг)



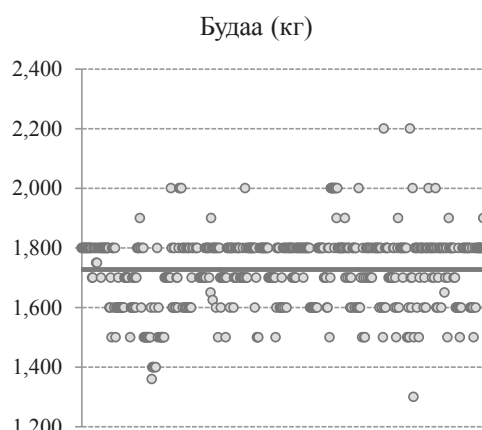
Стандарт хазайлт 177
Дундаж үнэ 771



Стандарт хазайлт 853
Дундаж үнэ 6069



Стандарт хазайлт 101
Дундаж үнэ 784



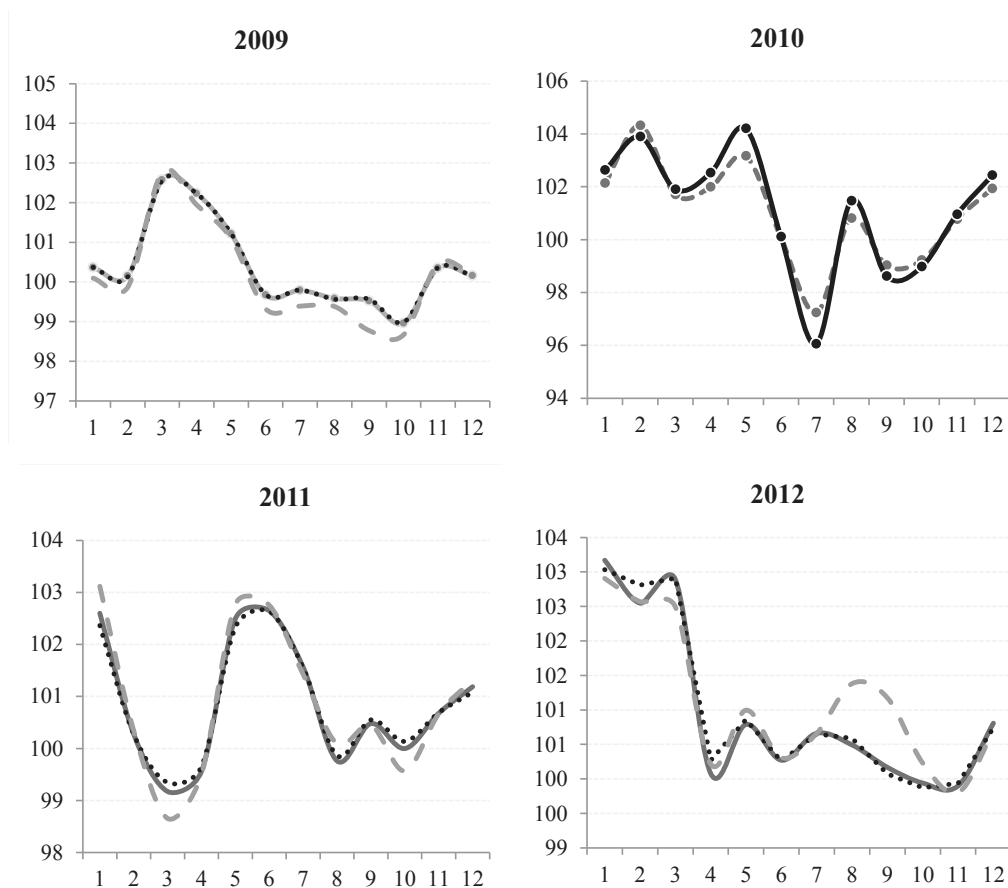
Стандарт хазайлт 120
Дундаж үнэ 1727

5.2. Хүнсний бус бараа, үйлчилгээний ХҮИ

ӨНЭЗС-нд хүнсний бус бараа үйлчилгээний тоо, үнэ тусгагддаггүй бөгөөд нийт зардлаар нь тоо мэдээллээ цуглуулдаг. Эдгээр барааны үнийн хувьд бид ҮСХ-ны хүнсний бус 10 бүлгийн үнийн индексийг ашигласан. Гэхдээ эхлээд эдгээрийг судалгаандаа ашиглаж болох эсэхийг дараах байдлаар шалгасан. Бид дөрвөн жилийн хугацааны сар бүрийн ХҮИ-ийг тооцохын тулд ӨНЭЗС-аас гаргасан бүх 12 бүлгийн (үүний 2 бүлэг нь хүнсний бүлэг) нийт хэрэглээний сар бүрийн жингүүд болон ҮСХ-ны 12 бүлгийн үнийн индексүүд дээр ажилласан. Үр дүнг гурван хувилбараар график 5-д харуулав.

- Тасархай зураас нь ҮСХ-оос тооцсон ХҮИ-ийг илтгэнэ.
- Битүү зураас нь тухайн жилийн нийт хэрэглээний жинд үндэслэн бидний тооцсон ХҮИ-ийг илтгэнэ.
- Цэгэн зураас нь 2010 оны нийт хэрэглээний жинд үндэслэн бидний тооцсон ХҮИ-ийг илтгэнэ.

График 5. Сар бүрийн ХҮИ-ийн харьцуулалт

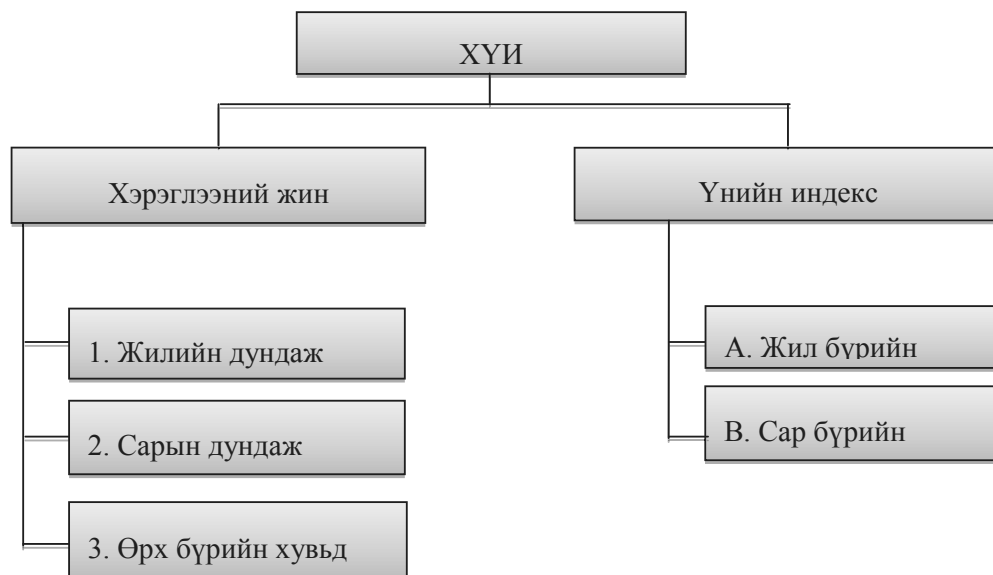


Дээрх графикаас харахад, битүү болон цэгэн зураасууд хугацааны ихэнх үед давхцаж байгаа нь хэрэглээний жин 4 жилийн хугацаанд их өөрчлөгдөөгүй болохыг илтгэж байна. Хэлбэрүүдийн хувьд том хэмжээний өөрчлөлт ажиглагдахгүй байгаа тул бид шинжилгээндээ ҮСХ-ны гаргадаг хүнсний бус бүлгийн үнийн индексийг ашиглана.

6. ХҮИ-ИЙН ТООЦООЛОЛ

Энэ хэсэгт бид өрхүүдэд учрах инфляцийн нөлөөг судлахыг зорилоо. Ингэхдээ өрх бүрийн, сар бүрийн болон жилийн хувьд тооцсон олон төрлийн хэрэглээний жинг ашиглаж ХҮИ-ийг сараар, жилээр, өрх бүрээр тооцсон. Учир нь жил бүрийн ӨНЭЗС-д өөр өөр өрхүүд сонгогддог. Ерөнхий бүтцийг доорх графикт харуулж байна.

График 6. Тооцож олох ХҮИ-үүдийн хувилбарын бүтэц



Тодруулбал, үнийн индекс болон хэрэглээний жингүүдийн хослолуудаас хамааруулан тооцсон ХҮИ-ийн олон хувилбар (A1, A2, B1, B2, B3) байгаа юм.

А. Инфляци, жилийн

- A1.** Тухайн жилийн хэрэглээний жин ба үнийн жилийн өөрчлөлтүүдийг ашиглаж жилийн дундаж инфляцийг тооцно.
- A2.** Өрх бүрийн хэрэглээний жинг ашиглаж өрхүүдийн жилийн инфляцийг тооцно.

Б. Инфляци, сарын

- Б1.** Үнийн сарын өөрчлөлт болон А1-д тооцсон шиг жилийн хэрэглээний жинг ашиглаж сарын дундаж инфляцийг тооцно.
- Б2.** Бүх өрхийн (600 гаруй өрх) тухайн сарын хэрэглээг ашиглан гаргасан сарын хэрэглээний жинг ашиглаж сарын инфляцийг тооцно.
- Б3.** Өрх бүрийн хэрэглээний жинг ашиглаж өрх бүрийн сарын инфляцийг тооцно.

Одоо эдгээр таван тохиолдлыг тус тусад нь авч үзье.

Хувилбар А1

Энэ хувилбарт бид эхлээд тухайн жилийн судалгаанд хамрагдсан бүх өрхийн мэдээллийг ашиглаж тухайн жилийн хэрэглээний жинг олж дараа нь үнүүдийн жилийн өөрчлөлтийг ашиглан жилийн дундаж инфляцийг тооцно. Дараах хүснэгтэд тооцож гаргасан инфляцийн түвшинг харуулав.

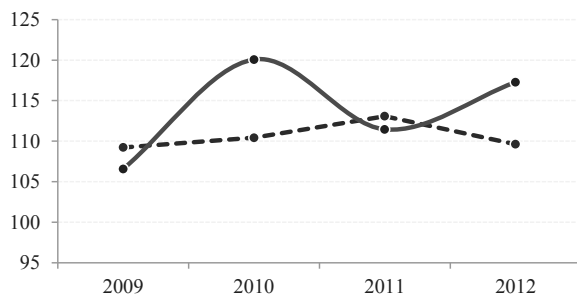
Хүснэгт 7. Жилийн инфляцийн түвшин (% , оны эцэст)

Он	2009	2010	2011	2012
Инфляцийн түвшин	9.2	10.4	13.1	9.6
Инфляцийн түвшин*	4.2	13.0	10.2	14.0

*ҮСХ-ны тоо мэдээлэл

Үр дүнгээс харахад, бидний тооцсон жилийн инфляцийн түвшин ҮСХ-ны тооцооноос зөрж байна. Үүний шалтгаан нь өмнө дурдсанчлан ялгаатай эх сурвалжуудаас авсан үнүүд юм. Үүнээс гадна бид ерөнхий ХҮИ-ийг хүнсний ба хүнсний бус бүлгээр задалж доорх үр дүнг гаргасан. (График 7) Графикт тасархай зураас нь ерөнхий ХҮИ, битүү зураас нь хүнсний ХҮИ-ийг илэрхийлнэ. 2009 ба 2011 онуудад ерөнхий ХҮИ хүнсний ХҮИ-ээс их байсан бол бусад жилд бага байна. Хүнсний ХҮИ хүнсний бус барааны ХҮИ-ийг бодвол илүү хэлбэлзэлтэй, харин ерөнхий ХҮИ нь харьцангуй тогтвортой байсан.

График 7. Ерөнхий ХҮИ ба хүнсний ХҮИ



Хувилбар А2

Энэ хувилбарт бид жилээрх үнийн өөрчлөлтийг ашиглаж судалгаанд хамрагдсан нийт 25690 өрх бүрийн ерөнхий ХҮИ-ийг тооцсон.

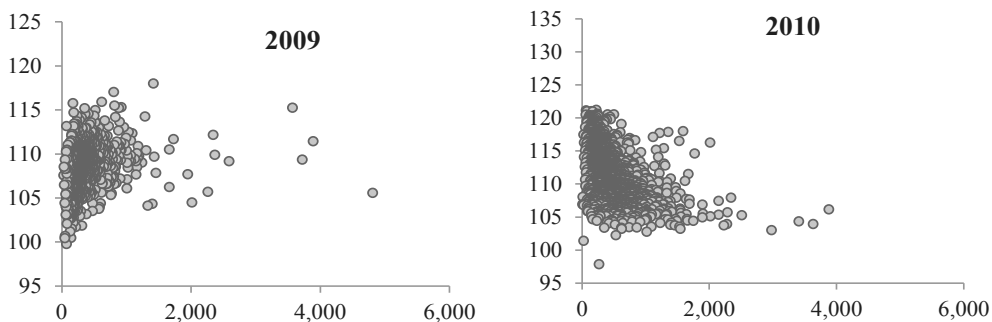
Тухайн жилийн нийт 6200 гаруй өрх нь өөр саруудад сонгогдсон байгааг үл харгалзан бид өрх бүрийн өөрсдийнх нь хэрэглээний жинг ашигласан. Дараах хүснэгтэд үр дүнгүүдийг нэгтгэн харуулав.

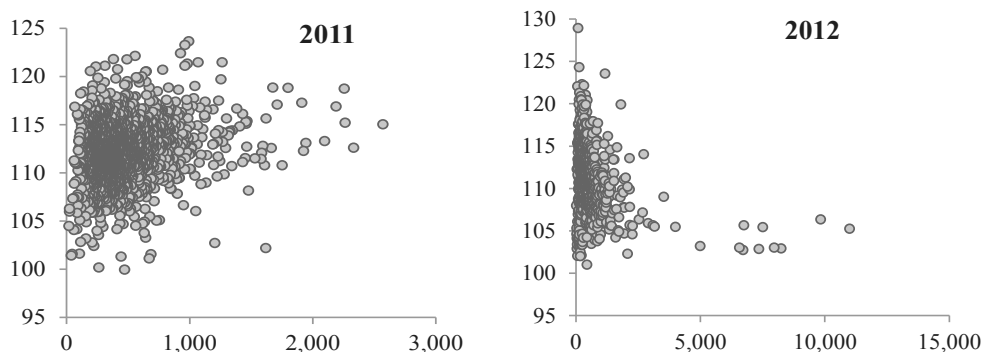
Хүснэгт 8. Инфляцийн түвшиний тархалт (өрхийн тоогоор)

Он	Өрхийн тоо	Инфляцийн түвшин (%)				
		< 0	0-6	6.1-10	10.1-15	15.1<
2009	6223	29	1021	3274	1851	48
2010	6211	4	339	1767	2590	1511
2011	6205	7	127	1099	4029	943
2012	7051	2	480	2157	3511	901

2009 онд ихэнх өрхүүд 6-10% инфляцитай, харин бусад жилд өрхүүдийн дийлэнх нь 10-15% инфляцитай тулгарчээ. Иймээс ялгаатай инфляцийн түвшинтэй учирч байгаа өрхүүдийн хэрэглээний бүтцийн тухай асуулт гарч ирж байгаа юм. Уг асуултын хүрээнд бүх өрхийн инфляцийн түвшин болон хэрэглээний зардлын хоорондын корреляцийн коэффициентийг тооцоход 2009 онд 0.31, 2010 онд -0.47, 2011 ба 2012 онд харгалзан 0.22, -0.28 гарч байна (График 8). Үүнээс харахад, 2009, 2011 онд баян өрхүүд илүү өндөр инфляцитай, харин 2010, 2012 онд ядуу өрхүүд илүү өндөр инфляцитай тулгарсан байна. Энэ нь ерөнхий ХҮИ 2009, 2011 онд хүнсний ХҮИ-ээс их, 2010, 2012 онд бага байгааг харуулсан График 7 болон тэгшитгэл (5)-аар тайлбарлагдана. Мөн ядуу өрхүүдийн хүнсний хэрэглээний жин баян өрхүүдээс илүү өндөр байдаг. Ядуу өрхүүд хүнсний бус бүлгээс илүү өндөр хүнсний үнийн инфляцитай байвал тэдгээр өрхийн ерөнхий ХҮИ нь баян өрхүүдийнхээс илүү өндөр байх хандлагатай байна.

График 8. Өрхийн хэрэглээний зардал ба ХҮИ-ийн түвшний хоорондын хамаарал (мян.төг)





Уг дөрвөн жилд өрхүүд хэр зэрэг үнийн инфляцитай тулгарсныг харахын тулд бид дараах боловсруулалт хийсэн. Нэгдүгээрт, бид өрхүүдийг хэрэглээний түвшнээр нь тэнцүү 5 бүлэг буюу квантилд хуваасан. Дараа нь квантил бүр дэх хүнсний бус 10 бүлэг ба хүнсний 122 нэр төрлийн хэрэглээний зардлуудыг нэгтгэсэн. Хүнсний бус бүлгийн үнийн индексүүд ба хүнсний барааны дундаж үнүүдийн хугацааны цувааг ашиглаж бид тухайн хугацаан дахь квантил бүрийн хэрэглэсэн барааны бодит тоо хэмжээг тооцсон. Дараа нь ямар нэг сарыг суурь болгон сонгож, тоо хэмжээний тогтмол сагсыг бий болгосон. Бид 2009 оны нэгдүгээр сарыг суурь хугацаагаар сонгож, сар бүрийн зохих үнүүдээр сагсан дахь тоо хэмжээг үржүүлсэн. Өөрөөр хэлбэл, сагсанд байгаа тоо хэмжээнүүд өөрчлөгдөхгүй, зөвхөн үнүүд өөрчлөгдөх юм. Ялгаатай квантилд байгаа өрхүүдийн хэрэглэсэн хүнсний нэр төрөл бүрийн тоо хэмжээнүүд нь тухайн өрхийн орлого ба таашаалын ялгааг илэрхийлнэ гэж төсөөлж болох юм. Тухайн сагсны нэрлэсэн зардлыг нэгтгэж жил бүрийн 1-12-р сарын инфляцийн түвшинг тооцсон. Ингээд бид жил бүрийн бүх өрхийн инфляцийн түвшинг ижил арга ашиглаж олсон.⁸ Үүний үр дүнг дараах хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 9. Жилийн ХҮИ-үүд (квантилаар)

	2009	2010	2011	2012
Квантил 1	3.4	12.1	7.9	9.2
Квантил 2	3.8	11.5	9.6	11.1
Квантил 3	4.6	11.2	9.0	9.7
Квантил 4	5.3	10.4	10.2	11.5
Квантил 5	6.8	7.5	8.4	6.7
Бүх өрхүүд	5.6	9.4	9.0	9.7

Дээрх үр дүнгээс харахад квантилуудын ХҮИ-ийн түвшин 2009 онд квантил өсөх хэрээр өсч байсан бол 2010 онд буурсан, харин 2011, 2012 онд янз бүр байна.

⁸ Уг аргаар тооцсон өрхүүдийн жилийн инфляцийн түвшин нь хүснэгт 6-д байгаагаас өөр аргаар тооцсон.

Хувилбар Б1 болон Б2

Уг хоёр хувилбар нь сарын дундаж ХҮИ-ийн инфляцийн түвшинг тооцохдоо тухайн сарын хэрэглээний жин, тухайн жилийн хэрэглээний жин тус бүрийг ашигласан.

Жилийн болон сарын хэрэглээний жингийн аль аль нь хугацааны туршид өөрчлөгдөж байгааг анхаарах хэрэгтэй. Дараах графикуудад үр дүнг үзүүлсэн бөгөөд битүү зураасаар (Б1) жилийн хэрэглээний жинд суурилсан, цэгтэй зураасаар тухайн сарын хэрэглээний жинд суурилсан, тасархай зураасаар ҮСХ-ны сар бүрийн ХҮИ-ийг тус тус харууллаа. Графикуудад бидний тооцсон Б1 болон Б2 хувилбарууд ихэнх хугацаанд давхцаж байгаагаас харвал сарын ба жилийн хэрэглээний жингийн хооронд онцын ялгаа байхгүй гэж хэлж болохоор байна. Бүх жилд бидний тооцсон ХҮИ-үүд нь ҮСХ-ны тооцооллоос зөрүүтэй байгаа боловч зөрүү нь бага байна.

График 9. ХҮИ, сараар, 2009 он

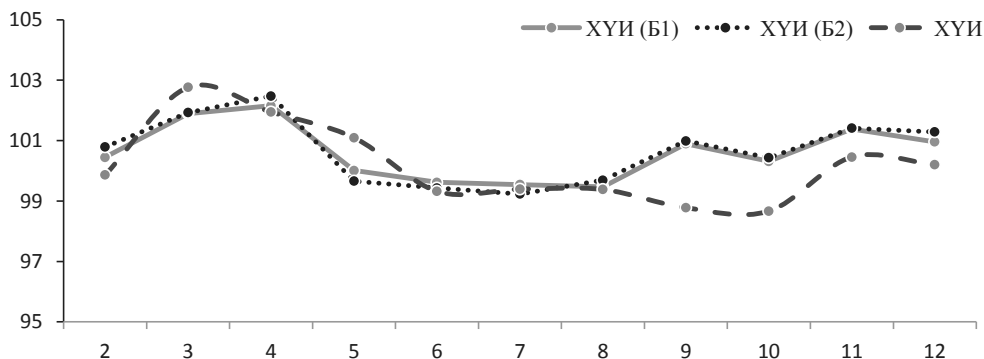


График 10. ХҮИ, сараар, 2010 он

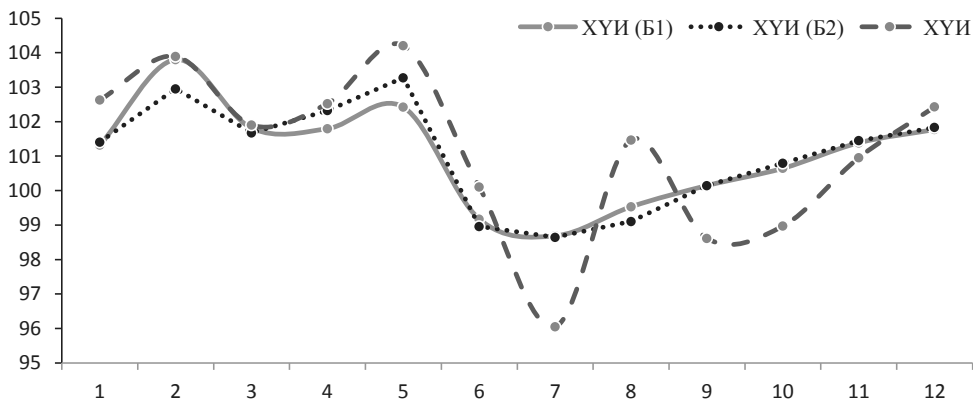


График 11. ХҮИ, сараар, 2011 он

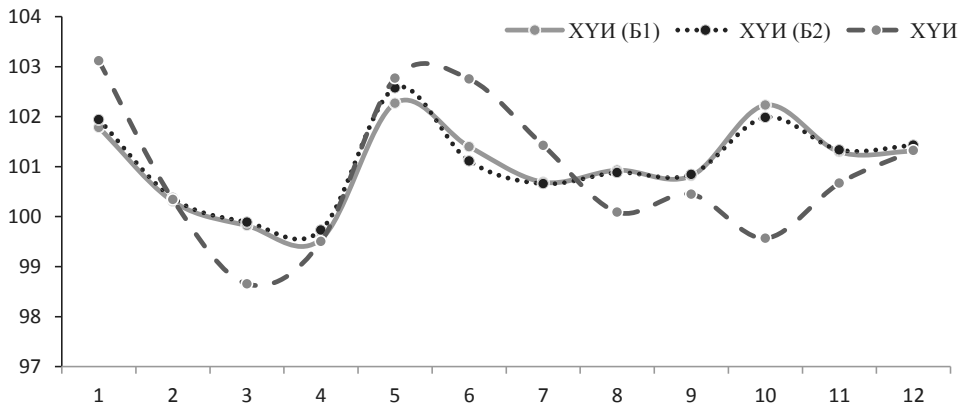
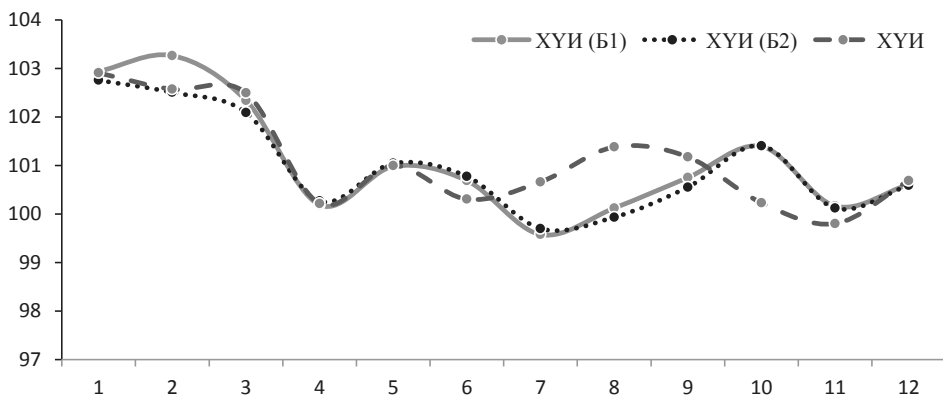
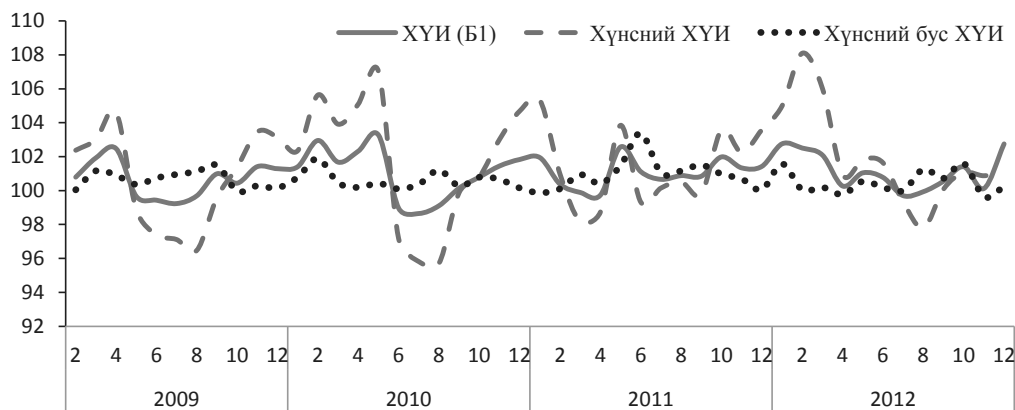


График 12. ХҮИ, сараар, 2012 он



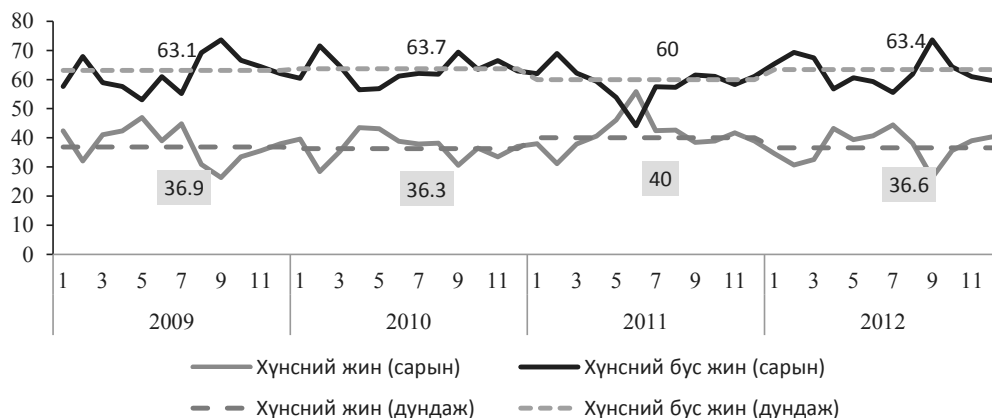
Манай улсад хүнсний ХҮИ маш өндөр хэлбэлзэлтэй байна. Үүний гол шалтгаан нь зарим хүнсний барааны үнийн улирлын нөлөө юм. Зун ба намрын эхэн сард (6-10 сарууд) хүнсний ХҮИ нь хүнсний бус ХҮИ-ээс бага болох, буурах хандлагатай байдаг учраас ерөнхий ХҮИ нь хүнсний ХҮИ-ээс их байх хандлагатай болдог байна. Учир нь өндөр хэрэглээний жин эзэлж байгаа мах, сүү, гурилын төрлийн бараануудын үнэ уг саруудад буурах хандлагатай байдаг (Хүснэгт 3-ыг харна уу). Дараах графикт бид сарын хэрэглээний жинг ашиглаж тооцсон ерөнхий, хүнсний болон хүнсний бус ХҮИ-үүдийг бүх хугацааны (48 сарын) туршид харуулсан. Үүнээс хүнсний ХҮИ (тасархай зураас) нь хүнсний бус (цэгтэй зураас) ХҮИ-ээс илүү хэлбэлзэлтэй цаашлаад уг хоёрын жигнэсэн дунджаар ерөнхий ХҮИ (битүү зураас) тодорхойлогдож байгааг харж болно.

График 13. Ерөнхий, хүнсний ба хүнсний бус ХҮИ (сараар)



Хүнсний болон ерөнхий ХҮИ-үүдэд хүчтэй хамтын хөдөлгөөн байгаа нь өрхүүдэд хүнсний барааны үнэ чухал гэдгийг илэрхийлж байна. Нэмж хэлэхэд, хүнсний ХҮИ нь улирлын хэлбэлзэлтэй элементүүд агуулсан учраас ерөнхий ХҮИ-ээ хөтлөх хандлагатай байна. Үүнээс гадна хэрэглээний эзлэх хувьд гарч буй өөрчлөлтүүд дээрх график дахь хүнсний, хүнсний бус болон ерөнхий ХҮИ-д нөлөөлж байж болох юм. Иймд бид доорх графикт хүнсний (саарал зураас) ба хүнсний бус бүлгийн (хар зураас) сар бүрийн хэрэглээний жинг харуулав. Уг графикийн бүх хугацааны туршид бодит жингүүд улирлын болон мөчлөгийн хэлбэлзэлтэй байгаа бол тухайн саруудын дундаж жингүүдийн хандлага нь тогтвортой байна. Уг хоёр жин нь нийт жинг (100%) илэрхийлэх тул нэг бүлгийн жин өсвөл (буурвал) нөгөө бүлгийн жин буурна (өснө). Уг дөрвөн жилийн хугацаанд хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин нь 2 ба 9-р сард дундаж жингийнхээ хандлагаас доогуур байгаа бол харин 4-8-р сард дунджаас дээгүүр байх хандлага ажиглагдаж байна. 2 ба 9-р сард хэрэглээний жин доогуур хандлагатай байгаа нь Цагаан сарын баяр, хичээлийн шинэ жил эхэлж байгаатай холбоотой юм. Хүнсний бус хэрэглээний энэ өсөлтгүйгээр хүнсний бүлгийн хэрэглээний жингийн хандлага буюу дундаж нь өндөр бөгөөд бусад сарын утгатай ойролцоо байж болох юм.

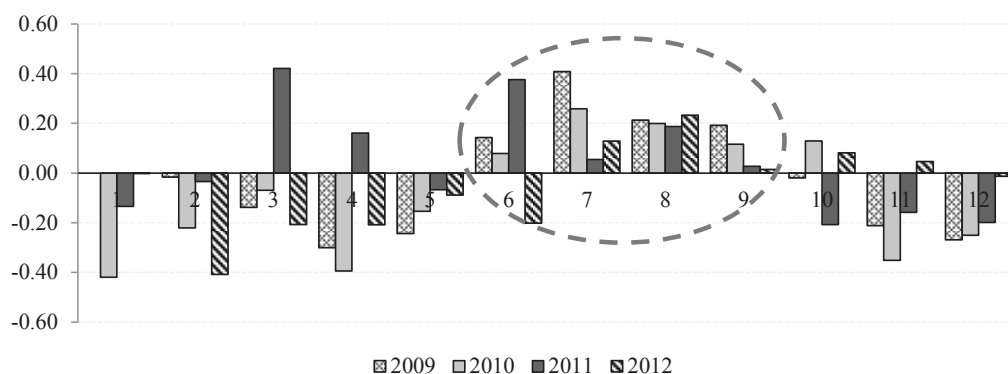
График 14. Хүнсний ба хүнсний бус бүлгийн хэрэглээний жин (сараар)



Хувилбар Б3

Өрх бүрийн хэрэглээний жинг ашиглан бид өрхүүдийн сарын инфляцийг тооцно. Дэлгэрэнгүй тайлбарлавал, бид сар бүр дэх сонгогдсон өрхүүдийн барааны хэрэглээний жинг тооцно. Дараа нь бид тэдгээрийн сарын ХҮИ-ийг тооцохын тулд сонгогдсон сар болон дараагийн сарын хоорондын үнийн өөрчлөлтийг ашиглана. Дараах графикт дөрвөн жилийн бүх өрхийн инфляцийн түвшин болон хэрэглээний түвшин хоорондын корреляцийн коэффициентийг сар сараар нь харуулав.

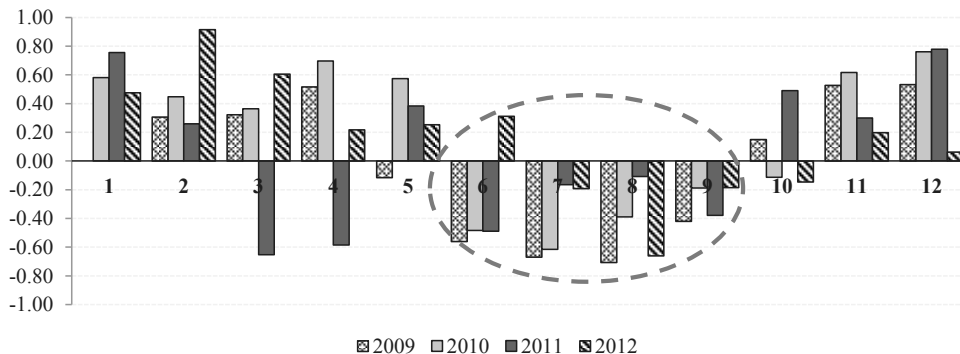
График 15. Өрхийн инфляци ба хэрэглээ хоорондын корреляцийн коэффициент



Корреляцийн коэффициент нь хүчтэй биш хэдий ч хэрэглээний түвшин болон өрхийн инфляцийн түвшний корреляцийн коэффициент улирлаас хамааран -0.5 аас 0.5-ын хооронд байна. Зуны сард хамаарал нь эерэг хандлагатай байх ба бусад сард сөрөг байна.

Дараах графикаар бид бүх өрхүүдийн хүнсний хэрэглээний жин болон өрхийн сарын инфляцийн хоорондын корреляцийн коэффициентийг харууллаа.

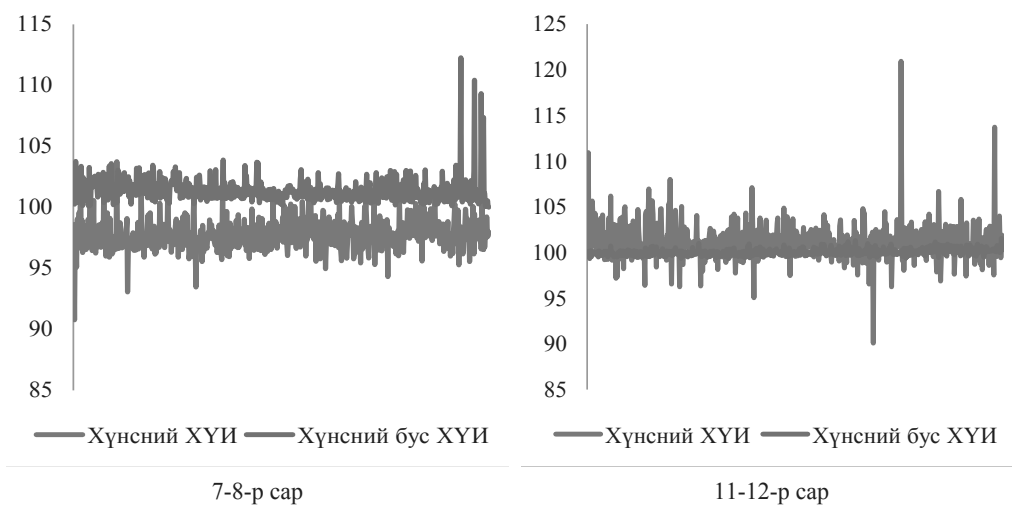
График 16. Өрхийн инфляци ба хүнсний хэрэглээний жин хоорондын корреляцийн коэффициент



Дээрхээс харахад өрхийн инфляци нь хүнсний хэрэглээний жинтэй өндөр хамааралтай байна. Жишээлбэл: улирлаас хамааран корреляцийн коэффициент -0.7-оос 0.8-ын хооронд байна. Зуны сард хамаарал нь сөрөг болох хандлагатай байгаа бөгөөд энэ нь хүнсний барааны хэрэглээний жин өндөртэй өрхүүд бага инфляцийн түвшинтэй тулгарч байгааг харуулж байна.

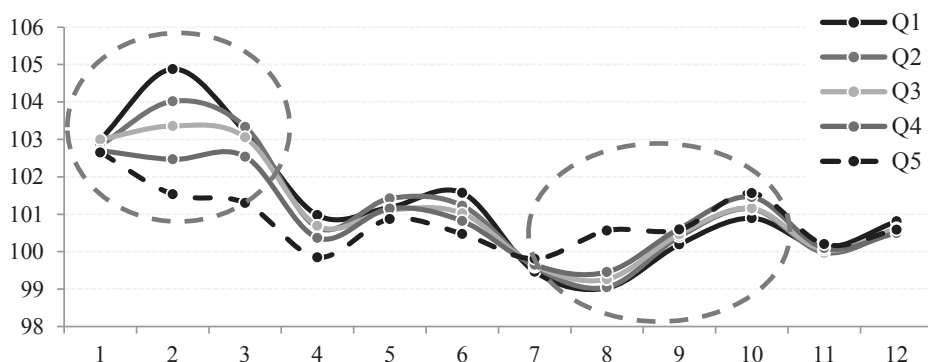
Дараах графикт улирлын нөлөөллийг илүү тодорхой харуулж болох юм. График 17 нь 2012 оны зарим сарын бүх өрхийн хүнсний болон хүнсний бус ХҮИ-ийг харуулна. Бүх өрхийн хувьд 7-8-р сард хүнсний бус бүлгийн ХҮИ нь хүнсний ХҮИ-ээс өндөр байгаа бол 11-12-р сард эсрэгээр байна.

График 17. Өрх бүрийн хүнсний ба хүнсний бус бүлгийн хүи (2012)



Бид мөн сарын үнийн өөрчлөлтийг ашиглан квантилуудын ХҮИ-ийг тооцсон. Дараагийн графикт 2012 оны квантил бүрийн сарын ХҮИ-ийг харуулав (бусад оныг хавсралт 2-оос харах боломжтой). Графикаас харахад жилийн эхний 3.5 сард ядуу өрхүүд хамгийн өндөр үнийн инфляцитай тулгарч байна. Нэмж хэлэхэд, бүх квантилуудын инфляцийн түвшин бусад саруудтай харьцуулахад жилийн эхний эдгээр сард хамгийн өндөр байна. Дараагийн саруудад өрхүүдэд тулгарч буй инфляцийн зөрүү багассан боловч квантил бага (квантил 5-аас 1 рүү) байх тусам 7-10-р сарын хооронд илүү бага инфляцтай тулгарч байсан. Графикт Q1-квантил 1 гэх мэтчилэн, Q5-квантил 5 гэж тэмдэглэв.

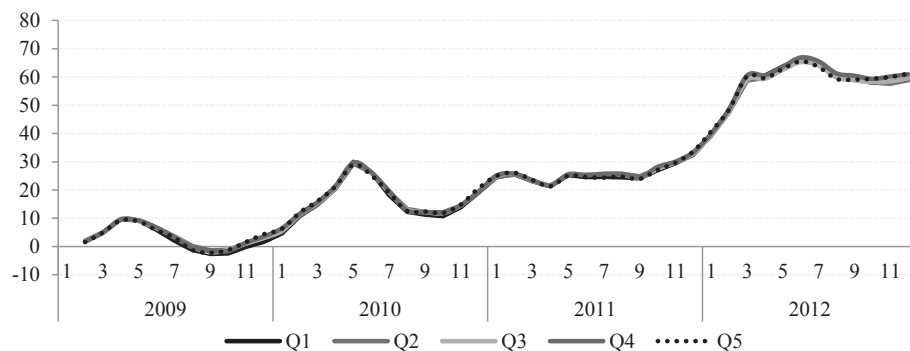
График 18. Өрхийн квантилаарх хүн (сараар, 2012)



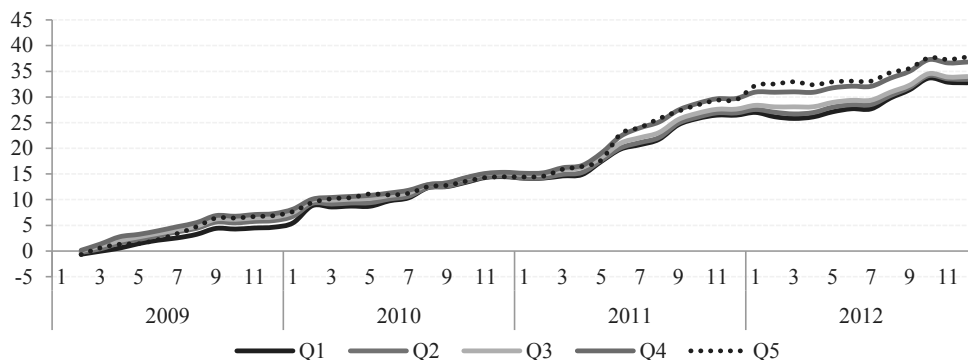
Квантилуудад сарын болон жилийн ХҮИ-ийн зөрүү байгаа хэдий ч 2009-2012 оны инфляцийн өсөн нэмэгдсэн үр дүн сонирхол татаж байна. Доорх графикт хүнсний болон хүнсний бус инфляцийн түвшин болон ерөнхий өсөн нэмэгдсэн инфляцийг квантилуудаар харууллаа. Үүнээс өрхүүд нь дөрвөн жилийн хугацаанд ижил түвшний инфляцитай тулгарч байсныг харж болох юм.

График 19. Хүнсний, хүнсний бус, ерөнхий өсөн нэмэгдсэн инфляцийн түвшин

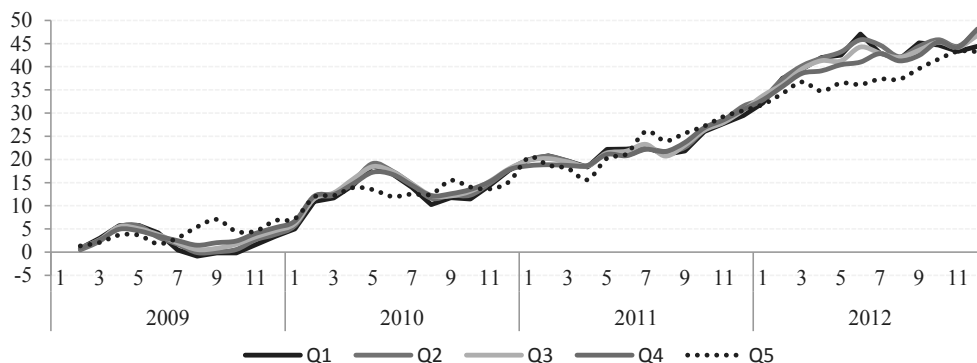
Хүнсний бүлгийн инфляци



Хүнсний бус бүлгийн инфляци



Ерөнхий инфляци



Дээрх үр дүнгээс бид дараах дүгнэлтүүдийг гаргаж байна.

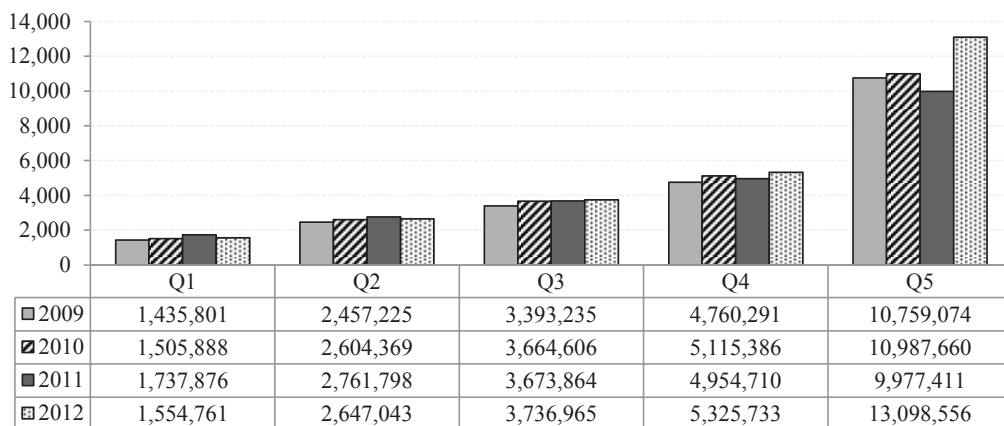
1. Хэрэглээний түвшин болон хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин хоорондоо сөрөг хамааралтай.
2. 6-10-р сард хүнсний ХҮИ буурдаг бөгөөд энэ нь ерөнхий ХҮИ-ийг бууруулах нөлөө үзүүлдэг байхад бусад сард эсрэг зүйл ажиглагдсан.
3. Квантил буурах тусам зуны сард тухайн квантилын инфляцийн түвшин илүү бага байна. Учир нь эдгээр өрхийн хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин энэ саруудад өндөр байдаг.
4. Өрхүүдийн сарын болон жилийн инфляцийн түвшний ялгааг үл харгалзан 2009-2012 оны бүх квантилын өсөн нэмэгдсэн инфляцийн түвшин нь ижил байх хандлагатай байна.

7. БОДИТ ХЭРЭГЛЭЭ

Бид судалгааны ажлынхаа хүрээнд бүх өрх болон квантилуудын ХҮИ-ийг тооцон гаргасан. Энэ бүлэгт квантилуудын бодит хэрэглээг авч үзнэ. Үүнийг хийхдээ бид өрхүүдийг сар бүрээр нь квантилуудад хуваан, тэдний нийт хэрэглээг хүнсний төрлөөр болон квантил бүрийн дундаж өрхийн хэрэглээг бүх бараагаар тодорхойлох болно.

Өрхүүд түүвэрт давтагдаагүй тул бид квантил бүрийн дундаж өрхийн хэрэглээнд гол анхаарлаа хандуулсан. Квантил бүрийн төлөөлөгч өрхийн нэрлэсэн хэрэглээг бид бодит үнэд нь хувааснаар сар бүрийн тухайн өрхийн хэрэглэсэн нэр төрөл бүрээрх бодит тоог олж авах боломжтой. Бид 2009 оны 1-р сард (суурь он) мэдээлсэн үнийг бүх 48 сарын квантил бүрийн төлөөлөгч өрхийн тоо хэмжээгээр үржүүлсэн. Ижил үнийн түвшнээр илэрхийлэгдсэн бараа үйлчилгээний хэрэглээний зарцуулалтын нийлбэр нь төлөөлөгч өрхүүдийн бодит хэрэглээний үнийн түвшинг тооцох боломж олгож байна. Дараах хүснэгтээр бид квантил бүрийг төлөөлөгч өрхийн жилийн бодит хэрэглээг харуулав.

Хүснэгт 10. Квантилаарх өрхүүдийн бодит хэрэглээ (дундаж, мян.төг)



Дараах график нь өрхүүдийн бодит хэрэглээний хугацаан цувааг харуулж байна. Квантил бүрийн өрхийн бодит хэрэглээний өөрчлөлтийг харахад шулуун хандлагатай байна. Бид бодит хэрэглээний сар бүрийн өсөлтийн түвшинг тооцсон (Хүснэгт 11). Үүнээс дараах зүйлийг харж болно квантил 1 ба квантил 5-ын бодит хэрэглээ сард хамгийн хурдтай өссөн, харин бусад гурван квантилын хувьд бараг ижил хурдтай өсчээ. Эдгээр өсөлтийн түвшнээс, баян өрх болон бусад өрхийн хоорондох зөрүү нэмэгдэх, харин хамгийн ядуу өрхүүд яг дараагийн квантилийг гүйцэх хандлагатай байна гэж таамаглаж болох юм. Гэвч тэгшитгэл бүрийн R^2 нь маш бага (1%-иас бага) тул эдгээр өсөлтийн түвшинг зөв гэж батлахад хэцүү юм.

Хүснэгт 11. Бодит хэрэглээний сарын өсөлтийн түвшин (квантилаар)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5
Өсөлтийн түвшин (%)	0.26	0.17	0.18	0.19	0.42

График 20. Бодит хэрэглээний динамик (квантилээр, мян.төг)

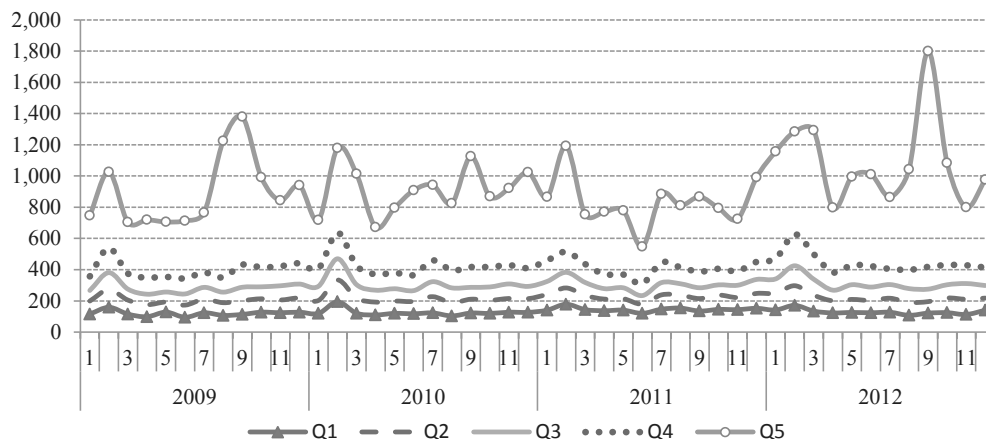


График 20-оос харах өөр нэг дүр зураг бол квантил 5-ын бодит хэрэглээ харьцангуй хэлбэлзэлтэй байна. Яагаад гэвэл энд өндөр хэрэглээтэй бүх өрхүүд багтсан. Мөн бүх квантилуудын хувьд улирлын нөлөөлөл байгааг харж болох юм. Жишээлбэл бүх квантилын бодит хэрэглээ 2 ба 7-р сард өсөх хандлагатай байна. Учир нь эдгээр сард Цагаан сар, Наадам гэх үндэсний баярууд тохиодог.

8. ДҮГНЭЛТ

Инфляцийн өрхүүдэд нөлөөлөх нөлөөллийг харахын тулд 2009-2012 оны, нийт 25690 өрхийн хүнсний бус 10 бүлэг, хүнсний барааны 123 нэр төрлийн хэрэглээний зан төлвийг судалсан. Бид өрх тус бүр болон квантилуудын бүх 133 төрлийн хэрэглээний жингүүд, сар ба жилийн нийт жинг тооцсон. Үүний үр дүнд хүнсний барааны хэрэглээний жин өндөртэй өрхүүд хүнсний үнийн инфляцид өртөмтгий байдгийг тогтоосон бөгөөд энэ нь эсрэгээрээ хүнсний жин багатай бол өрхүүд хүнсний үнийн инфляцид өртөмтгий биш байна. Жишээлбэл: квантил 1-ийн хүнсний бүлгийн дундаж жин 60%-иас илүү байхад квантил 5-ынх ойролцоогоор 25% байна. Харин хүнсний бүлгийн хэрэглээний нийт жин 35-39% байсан. Хүнсний бүлгийн бараа дотор мах, сүүний төрлийн бараа, талх, гурил, будаа голлох жин эзэлж байсан. Жилээлбэл: 2012 онд хүнсний бүлэгт эзлэх мах, махан бүтээгдэхүүний жин ойролцоогоор 40% байсан. Эдгээр нь мөн сарын болон жилийн нийт хэрэглээний жинд ойролцоо байсан бөгөөд хугацааны туршид энэ хандлагаа хадгалж байсан.

Цаашлаад бид өрхийн мэдээлсэн хүнсний барааны үнэ болон ҮСХ-оос гаргадаг үнийн индексүүдэд шинжилгээ хийсэн. Хүнсний бараануудын хувьд сарын дундаж мэдээлсэн үнийг ашигласан. Хүнсний бараануудын худалдан авсан газар, хугацаа, чанар зэрэг нь харилцан адилгүй боловч бид стандарт хазайлт тийм их биш байгааг тогтоосон. Өрхүүд ӨНЭЗС-нд хүнсний бус бүлгийн барааны үнэ болон тоо хэмжээг мэдээлдэггүй, харин төлсөн нийт зардлыг мэдээлж байсан тул бид ҮСХ-ны хүнсний бус бүлгийн үнийн индексийг хэрэглэх шаардлагатай болсон.

Хэрэглээний жин болон үнийн тоо мэдээллээс бид өрх бүрийн, квантил бүрийн, нийт өрхүүдийн сарын болон жилийн инфляцийг тооцсон. Үүнээс бид зун болон намрын эхэн сард мах, сүү, ногооны нийлүүлэлт ихэсдэг тул улирлын нөлөөлөл нь сарын ХҮИ-д чухал болохыг тогтоолоо. Бүх жилийн 5-9-р сард өрхийн тодорхой ХҮИ-үүд унасан байхад бусад сард өссөн байна. Хэрэглээний түвшин болон өрхийн ХҮИ-ийн корреляцийн коэффициент зуны сард 0.25 байхад бусад сард -0.25 байсан. Нөгөө талаар хүнсний бүлгийн хэрэглээний хувь болон өрхийн ХҮИ-ийн корреляцийн коэффициент зуны сард дунджаар -0.5 байхад бусад сард 0.5 байсан. Эндээс харахад хүнсний бүлгийн хэрэглээний жин өндөртэй эсвэл хэрэглээний зардал багатай өрхүүд зуны сард илүү ашигтай байна. Учир нь ХҮИ нь бусадтай харьцуулахад харьцангуй доогуур байна. Гэсэн хэдий ч тэд бусад сард харьцангуй өндөр инфляцитай тулгардаг. Ерөнхийдөө мах, сүүн төрлийн бүтээгдэхүүн зуны сард хүнсний зардлын томоохон хувийг эзэлдэг тул тухайн сард хүнсний ХҮИ нь хүнсний бус ХҮИ-ээс доогуур байх хандлагатай байсан.

Жилийн ХҮИ-ийн хувьд үр дүнгүүд холимог байна. 2009, 2011 онд хэрэглээний доогуур түвшний өрхүүд инфляцийн харьцангуй бага түвшинтэй тулгарсан нь хэрэглээний түвшин болон өрхийн жилийн ХҮИ-ийн хоорондын сөрөг хамаарлаас болжээ. 2010, 2012 онд бид өөр үр дүнд хүрсэн. Үүнийг ерөнхий ХҮИ болон жилийн хүнсний ХҮИ-ээр тайлбарлаж болох юм. 2009, 2011 онд хүнсний ХҮИ нь ерөнхий ХҮИ-ээс бага, харин 2010, 2012 онд өндөр байсан. Квантилын хувьд 2009, 2011 онд квантил 1-ийн өрхүүд хамгийн бага түвшний ХҮИ-тэй, харин 2010, 2012 онд хамгийн өндөр ХҮИ-тэй байсан. Бид ямар нэгэн системтэй хамаарал олоогүй.

Өрхүүд улирлын нөлөөлөл болон бусад зүйлээс шалтгаалан сар бүр болон жил бүр ялгаатай инфляцитай тулгарсан хэдий ч, урт хугацааны төгсгөлд өөрчлөлтийг харах нь сонирхолтой юм. Бид өсөн нэмэгдсэн инфляцийн түвшинг квантилиудад тооцсон бөгөөд үүнд их хэмжээний өөрчлөлт байхгүй нь харагдсан. Өөрөөр хэлбэл квантилын өрхүүд 2009 оны 1-р сараас 2012 оны 12-р сарын хооронд ижил түвшний инфляцитай тулгарсан. Тодруулбал, квантилийн инфляцийн түвшин тус бүрдээ 44.4, 48.0, 46.8, 48.1, 43.3 байсан.

Түүнчлэн бид квантилын бодит хэрэглээг судалсан. Квантил 1, квантил 5-ын хувьд бодит хэрэглээ хамгийн өндөр хувиар өссөн. Тодруулбал, квантил бүрийн бодит хэрэглээний сарын дундаж 0.26, 0.17, 0.18, 0.19, 0.42 хувиар тус тус өссөн байна. Энэ үр дүн нь баян өрхүүдийн бодит хэрэглээ бусад өрхийнхөөс илүү өссөн бол хамгийн ядуу өрхүүдийн хэрэглээ квантил 2-ын түвшинд ойртож байгааг илэрхийлж байна. Гэвч бодит хэрэглээний найдвартай тоон мэдээлэл байхгүй тул энэхүү өсөлтийн хувийг хэмжих нь ихээхэн маргаантай юм.

9. АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Батмөнх, Б., Энх-Амгалан, Б., 2013. Монгол Улсын хэрэглээний үнийн индексэд хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн үзүүлэх нөлөө болон олон улсын туршлага. ADB
- Батсүх, Ц., 2008. Инфляцийн эсрэг макро эдийн засгийн бодлого. Нээлттэй нийгэм форум
- Ган-Очир, Д., 2006. Цалин болон орлого, инфляци хоорондын уялдаа. Монголбанк
- Gan-Ochir, D., 2008. Testing Long-Run Neutrality of Money in the Mongolia. Unpublished working paper, Bank of Mongolia
- Ган-Очир, Д., Борхүү, Г., 2004. Инфляци болон мөнгөний үзүүлэлтүүдийн хамаарал. Монголбанк
- Davaajargal, L., 2005. Relationship between Money Growth and Inflation. Working Paper, Series # 11, Bank of Mongolia
- Хулан, А., 2005. Инфляцид нөлөөлж буй зарим хүчин зүйлс. Монголбанк
- Hymans, Saul H. and Harol T.Shapiro, 1976, "The Allocation of Household Income to Food Consumption", Journal of Econometrics, 4, 167-188.
- De Hoyos, R., Lessem, R., 2008. Food shares in consumption: New evidence using Engel curves for developing countries. Background Paper for the Global Economic Prospects 2009, The World Bank

ХАВСРАЛТ 1**A1.1. Хэрэглээний бүтэц (квантилаар, %, 2009)**

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5
1 Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	62.9	55.8	49.1	41.4	24.2
2 Согтууруулах ундаа, тамхи	2.0	1.5	1.6	1.5	1.1
3 Хувцас, бөс бараа, гутал	3.3	4.5	5.6	7.5	8.4
4 Орон сууц, ус, цахилгаан түлш	11.2	12.0	11.8	10.1	7.5
5 Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	2.5	2.0	1.9	1.9	3.3
6 Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	1.8	1.8	2.0	2.6	3.8
7 Тээвэр	0.9	1.2	2.8	4.9	11.2
8 Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	7.3	9.9	10.2	10.2	7.9
9 Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	0.8	1.1	1.2	1.6	2.7
10 Боловсролын үйлчилгээ	0.0	0.1	0.1	0.2	5.2
11 Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байр	0.7	1.6	2.3	3.2	3.9
12 Бусад бараа үйлчилгээ	6.4	8.6	11.4	14.9	20.8

A1.2. Хэрэглээний бүтэц (квантилаар, %, 2010)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5
1 Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	61.6	54.4	47.3	38.4	24.4
2 Согтууруулах ундаа, тамхи	1.8	1.5	1.5	1.2	1.0
3 Хувцас, бөс бараа, гутал	4.8	6.1	7.2	8.5	9.6
4 Орон сууц, ус, цахилгаан түлш	10.9	11.1	10.8	9.7	7.0
5 Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	2.5	2.2	2.1	2.2	3.4
6 Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	1.8	1.8	2.5	2.8	3.4
7 Тээвэр	0.7	1.4	2.5	5.4	9.9
8 Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	7.7	9.5	9.7	9.9	7.9
9 Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	0.9	0.9	1.1	1.3	2.5
10 Боловсролын үйлчилгээ	0.0	0.0	0.1	0.4	3.2
11 Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байр	0.7	1.7	2.5	3.7	4.0
12 Бусад бараа үйлчилгээ	6.6	9.4	12.6	16.4	23.5

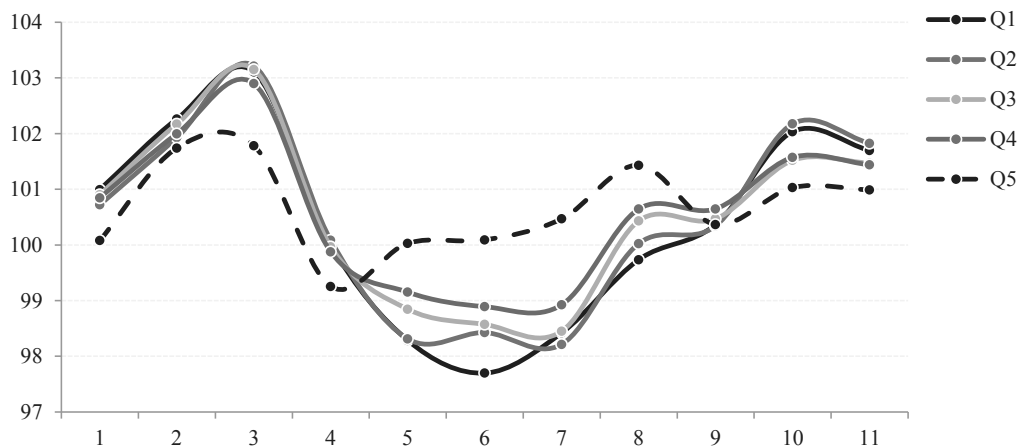
A1.3. Хэрэглээний бүтэц (квантилаар, %, 2011)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5
1 Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	62.4	57.0	51.9	42.4	27.2
2 Согтууруулах ундаа, тамхи	1.8	1.5	1.6	1.4	0.8
3 Хувцас, бөс бараа, гутал	5.0	6.0	6.8	7.4	9.5
4 Орон сууц, ус, цахилгаан түлш	10.5	11.8	10.7	11.0	7.6
5 Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	2.3	1.9	2.1	2.2	3.4
6 Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	1.8	1.8	2.3	2.5	3.4
7 Тээвэр	1.8	2.1	2.8	5.5	9.4

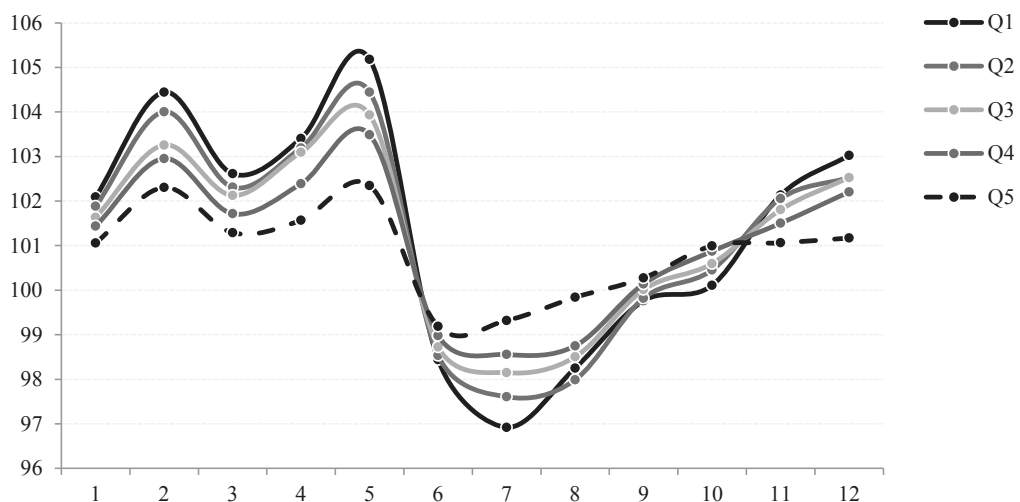
8	Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	7.7	8.5	8.3	8.6	7.6
9	Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	0.8	0.9	0.9	1.1	2.5
10	Боловсролын үйлчилгээ	0.0	0.0	0.2	0.4	3.3
11	Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байр	0.6	1.4	2.0	3.1	3.6
12	Бусад бараа үйлчилгээ	5.3	7.2	10.4	14.4	21.7

ХАВСРАЛТ 2

A2.1. Өрхийн квантилаарх хүн (сараар, 2009)



A2.2. Өрхийн квантилаарх хүн (сараар, 2010)



A2.3. Өрхийн квантилаарх хүн (сараар, 2011)

